

Lakewood Daf Yomi

PRESENTED BY SRULY BORNSTEIN

לע״ן

ברוך דוב ז״ל בן יבלחט״א משה חיים ווידרא נ״י
הרב שמעון דוד בן ר' יעקב יוסף איידער זצ״ל

מראה מקומות רשפי אש

לע״ן מרים שיינדל בת יבלחט״א אפרים שמעון סינאוויץ

עין משפט
גר מצוה

ג' א מ"י פ"י מהל'
 חמדין הלכה ה:
 ז ב מ"י שס הל' ט:
 זא ג מ"י שס הל' י:
 זב ד מ"י פ"ז מהל'
 מעשה הקרצות הלכה
 יא:

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה כמין
חוטמין וכו' מערה בפי
הספלים כו"ל וחיבת מים
נמחק:

רבינו חננאל

(6) פ' היום שחט
 שארבים בשמחת
 יהיו מן העשירין להפך
 שנינו מן שילוח. תמן
 מאומה מנסבין עב
 מירד של שחר מלא
 באחד שנינו עב רגילי
 וברמזה כל העם
 בראשיתיו. עלה להבש
 ופנה לשמאלו. תמן
 חתם (ובחיב 30) על
 הערילי להפך שנינו
 חק מוקפין ורודין על
 העק חק עב ג' דברים
 ואלו הן ניסוך העם
 ויהיו ועולת העם
 שרבתה כבודת ניסוך
 המים יהיו שנינו עלה
 עולת הקוף שלח חמת
 כשין. אחד מעב
 ואחד מירד
 שנינו עלה כחאז. פ'
 ספי דאז עבש מצינא
 הרבה ומוציא דק מצינא
 מעט מעט. ואמרין
 לזמא מנתי' ויהודה
 היא. דאמז מלוג המים
 יהיו מנסבין נאמאז
 המנסבין לוג דאז
 והיו ג' לזנין ג' דברים
 אשתון בניסוך יהיו
 דאמז מנתי' ויהודה
 היא.

שכל
ומקיפין ויורדין דרך שמאל ה
דרך שמאל וחוזרין על העקב
כשרבתה במוצח: אלא שהי
משחיר כיון דאמר מר עיר
מים יצא של מים^ט אתי
לימא מתניתין ר' יהודה היא
מנסך כל שמונה דאי רבנן
מאי קליש הכי נמי מסתב
דנניא רבי יהודה אומר ש
שלי יין פיה רחב של מים
ש"מ: מערבו של מים^י: ת"ר
ורגמוהו כל העם באתרוגיה^י
מלח וסתמוהו לא מפני שהם

דף 30: ומועלותה פטות קדים (יחזק)
 מקצו אלא מקף סביב למוצה עד
 מנא מהלך לז שאלו שהי פניו
 לן מדמי רמי בר יוחאל עומד
 מערבת דרומית שפונים דרך שאל
 עד שיגשו לקן מערבת דרומית
 שומר ממהלך מהא אמה י שביקף
 דרך עליו ו ואין מקיפין דכל כח
 מורחת היא מפני שקרובה לזית
 היא אלא הכנה צמודה סמוך לה

חשק שלמה על ר"ח
(א) [נראה דחזק' גד' רבי
ו"ל מנה"מ וכו' דא"ק
ושאנחם מים בששון ופי' כפי'
החוס' גד' מנה"מ].

שם אחד צספל ונקב אחד
 יי הספלים והגסכים מקלחין
 קב שצו המים והיין יורדין
 וזו חיימה גדולה מנין לו

כמין שני חושמין דקים.
והכהן מערה צפי הספלים ו
גב המזבח ובמזבח היה נקב
שהיו עמוקן וחלולים" מא

וְעוֹסֵם אֶחָד בְּסֻפֵּל וְנִקְצָה אֶחָד בְּחוֹטְמוֹ
וְנִסְכִּים מִקְלָחַת יוֹרְדִין דֶּרֶךְ הַחוֹטְמִין עַל
סֵטוֹ הַמַּיִם וְהֵינן יוֹרְדִין לְשִׁיתִין שֶׁל מוֹצֵה
אֶחָד מִשְׁבּוּבָה וְאַחֵד דָּק. אֶחָד מִנְקִבִּים
מִעֻבָּה אֲחוּזוֹ שֶׁל יֵין וְאַחֵד דֵּק אֲחוּזוֹ שֶׁל
מַיִם: שִׁיחָה שְׁנֵימָה בָּיִם אֶחָד.
כְּדַמְפֵּרֶשׁ גְּמֵרָמֶל שֶׁהַמַּיִם מִמֶּהֱרִים
לֵאמֹר לְחִיבֵר דְּמֵרָא שׁוֹרָא רִבְרָב דֵּב:

ה"ג מערבו ש"ג מים מזרחו ש"ג יין.
הספלים נחויים אלל הקקן זה לפני
זה סמוכין זה לזה אחד ללד מערב
ואחד לפנים הימנו דהיינו למזרח:
ה' יהודה אומר בו. נתחתי פלגי.¹⁰
אששלה לוגין קאמר.¹¹ ושבעים דקאמר
ח"ק ואחא רבי יהודה למימר אף
בשמיני מנסכים: הגבה את ירך.
שגראה שמתן המים כספל את ירך.
שגריבוי אף מדיני גמירי המים

שפטים אחת נסך לדוקי"א אחד את המים על רגליו: שאינה מקודשת. לא נחמנה לעבודת המזבח שהיא קדושה לכלי שרת דקיימאן לן (ימא דף יב:) כל הכלים שפשה מהם משיחין מקדשמן מכלל ואלין עשרתן מחנכתן וגממרא מפרש מ"ט ממלאים בשאיו מקודש: היה במ"א מן היבוי. מן המים שצחק היבוי וכלי הכיור אע"פ שנמשח והוקדש וכלי שרת ומקדש מימיו אינן נפסלין לגביה שהיו משקעין אותו מצער צבור

דלחמר כסדר יומא (קד) (ל) קא
הוא עשה מוכני לכיור שהיו משקעין
במוכני הכיור שלא יהו מימיו פסולין.
בלילה: שהיוין והמים מוגלים מן
נחלה היינו טעמא דלמלא מן הכיור
ולא היה מנסך מהן לפי שהיו
[והמים] המגולין פסולין לגבי מוצא
דחיישין שמה שמה מן נחש והארכם
מעורב צדן והלאה שאין מנסך מיס
כשעור שכן והארכם משלים לשעור:
גב' מנא ה"מ. דחוקעין ומריעין
בשאיבת המים של נסוך: דכתיב
שמה וששון. אקדים קרא לשמחה
קמיה ששון: חד יומא שבבדך.
יפקיער מן השמים: פרוקא תנא.
דל לרזן לפני: בשמחה תנא.

שהוא יראה הדרכים ויעצור מעצרות
המים: משכא דההוא גברא משינן
לה גורא. נול ותצרו צמסכה שבת
(97 קלף) הגור והמשמרת: עזיין
דרך ימין. כשהוא עולה לראש
המזבח שינן לקרן מזרחית דרומית
דהיין לימין העולה שהכש צדרומי
של מזבח ומזרחא לימין לה (דמזבח)

וְהָיָה כִּשְׁהוּא בָּא לִירֵד אִינוּ חוֹזֵר עַל
וְהָיָה לְדָחַן חוֹזֵרִין עַל הָעֵקֶב דַּח"כ
הַ פּוֹנֵה לֹא יֵהוּ אֱלָל דְּרַךְ יִמִּין דִּנְפֻקָא
הַ הֶעֱזִיחָה לָנוּ דְּבִרְיִים. הַנֶּעֱשֶׂה בְּקֶרֶן
אֵלּוּ וְאֵן פּוֹנִין לִימִין שִׁיבּוּ פּוֹנִין סְבִיב
שֶׁטוּ בַּעֲשֵׂן הַמַּעֲרָכָה כִּשְׁפִיפּוּהוּ סְבִיב
גְּרַסְיִין וְלֹא גְרַסְיִין וּמִקְפִּיץ עַל הָעֵקֶב
ד. מִקּוֹס עֹלֵת הָעוֹף עַל קֶרן דְּרוֹמִיִּים
אוֹתָהּ אֱלָל הַמַּחֲזֵה וְגו' וְכִי הָדָשׁ
חֲמִיד (פ"א מ"ד) גַּבִּי מוֹרֵס אֵין הָדָשׁ
הַמַּעֲרָבִית דְּרוֹמִיִּים אוֹתָם שֶׁאֵין יִטְוִין
עֹבֵדָה וְאֶחָד דֵּק רַבִּי יִיחִידָה הִיא
שִׁמְשִׁים עֶשֶׂר לֹג: פְּמִיר, עֵב: וּמִיָּא
אִית' ז"ה. כְּלוֹמַר שֶׁמַּעֲמִין לִיב דְּלִשְׁתֵּן
בָּהּ עַל מִדְּק: נִפְגַּמָּה קֶרן הַמִּזְבֵּחַ. ע"י
א כְּדִי שֶׁאֵא יִרְאֶה פָּנִים, מַפְסִי הַכְּסוּד:
שְׁלֵל

שכל

בכבשין שני חוטמין דקין (ואחד^ד) מעובה ואחר
דק כדי שיהו שניהם כלין בבת אחת מערבו
שש^ל מים מזרחו של יין עירה של מים לתוך
שש^ל יין ושל יין לתוך של מים יצא^ר יתורה
ואומר בלוג היה מנסך כל שמונה^ט ולמנסך
אומר לו הגבה ירך שפעם אחד נסך אחד
ועל גבי רגליו ורמוהו כל העם באתרוניהן
בכמעשהו בחול כך מעשהו בשבת אלא
ששהיה ממלא מערב שבת^ט חבית של זהב
ושאינה מקודשת מן השילוח ומניחה בלשכה
ונשפכה^ט נתגלתה היה ממלא מן הכיור
ששהיין והמים מגולין פסולין לגבי מזבח:
מנא הנ"מ אמר רב עינא דאמר קרא
(שואבתם מים בששון וגו') הנהו תרי מיני
חד שמיה ששון וחד שמיה שמחה א"ל ששון
לשמחה אנא עדיפנא מינך דכתיב^ט ששון
ושמחה ישינו וגו' א"ל שמחה לששון אנא
עדיפנא מינך דכתיב^ט שמחה וששון ליהודים
א"ל ששון לשמחה חד יומא שבקוך ושיווך
פרוונקא דכתיב^ט כי בשמחה תצאו א"ל
שמחה לששון חד יומא שבקוך ומלו בך
ממא דכתיב ושאבתם מים בששון א"ל ההוא
ממינא דשמיה ששון לר' אבהו עתידיתו
דתמלו לי מים לעלמא דאתי דכתיב ושאבתם
מים בששון א"ל אי הוה כתיב לששון
בדקאמרת השתא דכתיב בששון משכיה
דההוא גברא משוינן ליה גודא ומלינן ביה
עלה בכבש ופנה לשמאלו כו':
ת"ר^ט כל העולים למזבח עולין דרך ימין

מִן הָעוֹלָה^א לְשִׁלְשָׁה דְּבָרִים הֵינִי שְׁעוֹרֵץ
וְלֹא הֵן גִּיסוּךְ הַמַּיִם וְגִיסוּךְ הַיֵּין וְעוֹלַת הָעוֹף
וְשִׁחְרִירָן: בְּשִׁלְמָא דִּיין מִשְׁחִיר דְּמַיָּא אִמְרִי
שֶׁל מַיִם לְתוּךְ שֶׁל יֵין וְשֶׁל יֵין לְתוּךְ שֶׁל
וְשִׁחְרִירָן: וּמְנוּקָבִים כְּמִין ב' חוֹמָמִין וְכו':
לֹא רַבָּנָן דְּתַנְי רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר בְּלוֹז הִיא
הַדְרִי נִינְהוּ אִפִּי תִּימָא רַבָּנָן חֲמוּרָא סְמִיךְ
דְּרָא רַבִּי יְהוּדָה רַחֵם וְקֶצֶר אֵית לִיה
שְׁוֹאוֹת^ב הוּי שֶׁם אֶחָד שֶׁל מַיִם וְאֶחָד שֶׁל
יֵין קֶצֶר כְּדִי שִׁיחֵי שְׁנֵיהֶם כָּלִין בְּבֵת אֶחָת
מִעֲשָׂה בְּצֻדְקִי אֶחָד שְׁנֵימָךְ עַל גְּבִי רְגִלְיוֹ
וְתוֹתוֹ הַיּוֹם נִפְתָּחָה קֶרֶן הַמְּזוּבָּה וְהִבְיֹאוּ בּוֹל שֶׁל
לְעֹבְדָהּ אֲלֵא מִפְּנֵי שֶׁלֹּא יִרְאֶה מְזוּבָּה פָּנּוּם
שְׁכָל

(א) כשתעלו צו חפנו למזרח: ומקפין ויורדין דרך ים לכבש ויורד במערבו של כבש שהיה לשמאלו צעילי
ת ואינו מחזיר לו אחוריו^ר ורחמנא אמר כל פינות שאר
הנים עשר בקר וכו' במסכת זבחים (ד"ט: ט:). חזין
היה בראש המוצא פונין לקרן מערבית דרומית שהיה לש
הימנית קדשים (ד"ה טז). מפרש טעמא נכסיי שמה
זבחה ועולת העוף שמה תמות צעשן: והחזירין על העקב
מזינין למטוטי הילולין של שמאל ממעטין: **כשרבתה ברי**
שם וזרקין מוראה וזולה כדכתיב (ויקרא 6) והשלי
מה טפחים ורחוק מן המוצא כ' אמה כדמנן במסכת
בבבא רביס מולקין עולת העוף כצין ודעשי אמה
ושפטים שמחליפין: ייבוא מתניתין. ופשי אחר
ההין כתיב צנכסי חמדי היינו ג' לוגין שההין
תבא. דממני רענן היא: דאילו ר' יהודה רחב וקבץ
מעובה ודק רחב משמע יתר על קצר טפי מייחזר דמנו
קין: לא מפני. שהיה המוצא כשר לעבודה כסמימה וז':

מסורת הש"ס
עם הוספות

(6) [לעיל מז.] מעניח ג,
(7) יומא כז: ג) עי' תוס'
מעילה יג: ד"ה מים,
(7) זמנים קג: (8) [יומא
כז: תוספתא פרק ג,
(9) זמנים 97 קכ,
(10) תוספתא פרק ג ה"ה
בכ"י הגר"א, (11) וכ"כ
התוס' מעילה יב: ד"ה
כל דבעי מים חיים.

תורה אור השלם
(א) וְשִׂאֲבֹתָם מִיָּם
בְּשִׁשֹּׁן מִמַּעֲיָנִי
הַיְשׁוּעָה: [ישעיה יב, ג]

(ב) וּפְדִייוּ יִי יִשְׁכּוֹן
וּבְאֵי צִיּוֹן בְּרַחֲמֶיהָ
וְשִׁמְחַת עוֹלָם עַל
רִאשֵׁם שְׁשׂוֹן וְשִׁמְחָה
יִשְׁגּוֹ וְנִסּוּ יִגְוֹ וְאַנְחָה:
[יִשְׁעִיהָ לָהּ.]

וַיְבָרֶךְ מֶלֶךְ מִדְּנָה וּמִדְּנָה
וַיְבָרֶךְ עִיר וְעִיר מִקּוֹם
אֲשֶׁר דִּבֶּר הַמֶּלֶךְ וְדָתוֹ
מִנְעֵי שְׂמֻחָהּ וּשְׂשׂוֹן
לַיהוּדִים מִשְׁתָּהּ יוֹם
טוֹב וְרַבִּים מַעֲמִי
הָאָרֶץ מִתֵּיחִדִּים בִּי
נִפְל פְּנֵד הַיְּהוּדִים
עֲלֵיהֶם: [אסתר ח, יז]

(ד) כִּי בִשְׂמֹחָה תֵּצֵאוּ
וּבְשָׁלוֹם תִּכְבְּלוּן הַהָרִים
וְהַגְּבָעוֹת יִפְצְחוּ
לִפְנֵיכֶם רֶחֶב וְכֹל עֲצֵי
הַשָּׂדֶה יִמְחֹאוּ כָּף:
[יִשְׁעֵיהֶם נָתַן יְיָ]

ליקוטי רש"י

וּמִקִּיפִין דֶּרֶךְ שְׂמֵאָה.
מִקִּיפִים חֹם הַמִּזְחָה שְׂבִיל
מִזְרִים עֹשֶׂה־אֶל לַמָּחַן דְּמִי
הַטְּחָאֵל אֶל קִיפּוֹר הַמַּעֲרֵב
אֶל הַיּוֹפֵן אִיבְרִים נְעִימָה
וְיִזְרִיק נִמְעֵיבֵי כֶּסֶם
שִׁחָא שְׂמֵאל הַעֲלִינָה
לְמִזְחָה נִעֲלִיתָן. ד'ב'
דְּבִירֵי אֲשִׁי. הַעֲשִׂים
וְכוֹ' וְסִגְמַר חֹזֶר עַל
הַתְּקֵף עֲלֵימִי וְכוֹ'
דְּבִירֵי הַנְּעִימָה זֶה לַמָּחַן
אֲשִׁי עֹלֵה וְאֲשִׁי מִקֵּץ אֲלֵה
עֹמֵד עַל הַכֶּסֶם וְנִבְחֵם
(סג:). אֲחֻרַּי הַיּוֹם.
שֶׁנֶּקֶד בְּרָא דְּקוּמִי מִלְּהַג
עַל רַגְלָיו וְכִנֵּי עַל כֶּסֶם
(שם סג:).

הגהות וציורים

[illegible]

פג א מ"פ פ"ג מהל' בית
המדרש הל' י"ז סמג
עשין קסג:
פד ב מ"ז שם הלכה יא:
פה ג מ"ז שם הלכה יב:

רבינו חננאל

חנניא א"ר אליעזר ב"ר
צדוק לול קטן היה בין
כבש למזבח במערבו של
כבש פרחי כהונה אחת לע'
שנה יורדין שם ומלקטין
משם יין קדוש הרומה
לעגול דבילה ושוורפין
אוהו בקדש שנאמר

(א) ונחם סב, (ב) [מוספ' פ"א], (ג) [סס] מעלה דף יא: [מוספתא מעלה פ"א], (ד) ע"י רש"י לקמן גג, ד"ה בשעה: (ה) ספרי עקב פל"ג, (ו) עיין כתובות י: מזבח מחבב, (ז) מדרש פ"ג מ"ג, (ח) ע"י זכ"ה דף נד, (ט) [מנחות ג], (י) דברים כו, (יא) שם ה, (יב) סוטה מח, (יג) [תענית כג], (יד) שמות כח ב, (טו) חילין יח, (טז) מלכים א' ו, (יז) [ע"י] מוספות ע"ז כג: ד"ה נקטו ומוספות גיטין סס, ד"ה איכא ומוספות ונחם נד: ד"ה אמר ומוספות חולין ית, ד"ה ונחם, (ל) מעלה פ"א-ה, (ק) תוספתא שם.

תורה אור השלם

(א) מה יפו פגמיהו
בנעלים בת נדיב
חמוקי ירכך פמו
הלאים מעשה ידי
אמן: [ישר השיר, ג ב]

(ב) בראשית ברא
אלהים את השמים
ואת הארץ:

[בראשית א, א]

(ג) אשרה נא לידי
שירת דודי לברכו ברהם
היה לידי בקרן בן
שמן: [תענית ו] ויסקלוהו
וישערו שרץ ויבן מגדל
בתוכו וגם יקב חצב בו
קטן לעשות עובדים
ועש באשם:
[ישעיהו ה, א - ב]

(ד) ונקבו רביעת החין
לכבש האחד בקדש
הסד נקד שרץ לוי:
[בבבב, ח, י]

הנהגות וצינונים

(א) בבתי שכל מזבח:
(ב) יש להוסיף שכראן דוד (בארות המים):
(ג) נדביל עד שיחיי מלכא (רש"י) כ"ה בתרגום יונתן וע"ג ברש"י ישע"ה ב ובזכריה יד י: [ז] צ"ל מוקף (רש"י באה"ט):
(ה) צ"ל ששקצום יעב"ץ (גליון), הר"ש דעסור הגיה שקצום אנשי יון וגוונם: [ו] לשון הפסוק נחום א ב ועיין ע"ל: [ז] צ"ל ומזבח (רש"י):

לעזי רש"י

פושטין. פירוש יקב נור פסוק, חפירת קרקע (רש"י ממדני ית, כו), נור שלפני הגז שהיון זו לחובו (רש"י וזכריה יד, י).

שכל מזבח שאין לו קרן, וזה שקרטו נפגמה הוה ליה קרן כמאן דליתיה ולכן נפסל לעבודה דאין לו קרן דפגימה פוסלת באבני מזבח כדי שתתגור זה נפורן כדאמר פ"ק דחולין (דף יח, יט) וטעמא פירש שם בקונט' משום דכתיב אבנים שלמות חבנה

[ובסידרא] פליגי זה תנאי התם ר"ש בן יוחי אומר טפח ר' אליעזר בן יעקב אומר כוית וי"ל דהטעם משום דלא חשיב ריבוע למר זהאי שיעורא ולמר זהאי שיעורא וריבוע מעכב דקדמי הכא ומיהו במזבח ניחא דכתיב רבוע יהיה המזבח אצל קרן מנלן דסיד היה צקן דלע"פ שפירש כאן בקונט' קרן אכן מרובע אמה על אמה צרום אמה לא יתכן דע"י מלך נעשה כדאי' בפ' איזהו מקומן (נחמ"ס ה) ושםא רבוע דקרן ילפינן ממזבח וא"ת ואבני מזבח מאי איריא משום דנפגמה תיפוק ליה משום דחסרה האבן ואפילו לא נפגמה לא קרינן דהו שלמות כדמוכח פ' איזהו מקומן (סע) גבי מורחית דרומית שלא היה לו יסוד דפרק היכי עבדי לה אי דג"י לה אבנים שלמות אמר רחמנא וי"ל דהכי קאמר ליה התם אי ג"י לשצר האבן אי אפשר [לשצר] בלא פגימה ואין כאן שלמות ואם בלא לפחות ולהחליק בסקין בלא פגימה איכא איסורא דלא חניף עליהן צרול וכן משמע במסכת ע"ז פ' ר' ישמעאל (דף עז: ג) גבי אבני מזבח שקצו"ס וגוונם בית חשמונאי דקאמר היכי נעביד ניתצרינהו אבנים שלמות^א אמר רחמנא נסרינהו פ' לעשות בלא פגימות לא חניף עליהם צרול כתיב^ב וא"ת וליעבדו על ידי שמיר דבצית שני הוה שמיר כדמוכח במסכת סוטה בפ' עגלה ערופה (דף מח.) דקאמר משמחו נביאים הראשונים בטלו אורים וחומים משחרב בית המקדש בטל שמיר והיינו בית שני דאי בית ראשון ליערבינהו משחרב בית המקדש בטלו אורים וחומים ושמיר דמשמחו נביאים הראשונים היה חורבן הבית כדתיב גמ' ^ג משחרב בהמ"ק בטלו אורים וחומים והיינו בית ראשון דחמשה דברים חסר בית שני מצית ראשון כדתיבא ציומא (דף כה: א) אלא בטל השמיר היינו לאחר בית שני וכן הא דקאמר רשב"ג התם משחרב בהמ"ק ניטל טעם הפירות מסתמא לאחר חורבן בית שני קאמר שחרב ציומי מדע דאשכחן בצית שני שהיו פירות מתצרכין ציומי שמעון בן שטח^ד שנעשין חטין ככליות של שור הגדול ועוד יש להצא ראייה דהוה שמיר בצית שני מעובדא דמאן בן נחמיה דפ"ק דקידושין (דף לא) ודפ"ב דע"ז (דף כג: עא) שבקשו ממנו חכמי ישראל אבנים לאפוד ואבני אפוד צעו שמיר כדקאמר ר' נחמיה פ' עגלה ערופה (סוטה מח:) כדכתיב צמלוואותם^ה ואפ"ר ר' יהודה דפליג עליה ואמר שמיר שבו צנה שלמה את בהמ"ק מודה נמי דלאני אפוד צעו שמיר כדמוכח פ' מי שחזו (גיטין סח, עא) גבי צנין בהמ"ק שעשה שלמה דקאמרין היכי נעביד איכא שמיר דליתיה משה לאבני אפוד וההיא על כרחך רבי יהודה היא דלר' נחמיה לא הוה שמיר לצית המקדש ועובדא דמאן בן נחמיה בצית שני הוה דקאמרין התם לשנה נולדה לו פרה אדומה בעדרו ושצב פרות היו הראשונה שעשה שניה שעשה עורא דתתן במסכת פרה (פ"ג מ"ה) וכיון שהיה שמיר בצית שני כדפרישית אמאי גוונם בית חשמונאי וי"ל שמיר אין עושה אותן שלמות שלא תתגור זה נפורן^ו וא"ת א"כ היאך צו את המזבח דלא אפשר לומר שהיה מתקן מבחוץ ומכניסו מבפנים לאפילו כי האי גוונא במזבח

אסור כדתיבא צמלוואותם^ז בנור פירש וישמע יתרו לא חבנה אהתן גזית צו אין אמה צונה גזית צונה צהיכל ובקודש הקדשים ומה אני מקיים ומקצות והגרזן וכל כלי צרול לא נשמע בצית בהצנחו בצית אינו נשמע אפילו בחוץ אינו נשמע וכן יסד רבינו אליהו הזקן באזהרת אמת יהגה חיכי אבני מזבח חוץ וצר בן גונוז ועבר^ח והיינו יכולין לחלק בין קודם שהוקדשו אבנים למזבח דעודן חולין לאחר שהוקדשו אצל אין צריך דמשמע בפ' איזהו מקומן (נחמ"ס נד) שבצו אותו באבנים החלוקות כגון חלוקי אבנים מן הנחל שצחול הים וצחול הים נצראו חלוקות מששת ימי בראשית ומיהו קשה דגבי בית המקדש כתיב^ט אבן שלמה מסע נצנה ואמר ר' יהודה דהוה שמיר לצמהמ"ק^י: **אל תיקרי בראשית א"א ברא שית**, האי תנא ור' יוחנן סברי מששת ימי בראשית נצראו אצל אידך תנא דדריש וגם יקב חצב לית ליה דמהווא קרא דריש מזבח ושיתין למזבח^{יא} צדי אדם הוה וצמליתיה גרסינן ועליו כרה דוד ומיהו קשה דר' יוחנן אדר' יוחנן דהכא סבר מששת ימי בראשית נצראו דדריש מעשה ידי אמן מעשה אומנותו של מקום ולקמן בפרק החליל (ע"ג) א"ר יוחנן בשעה שברה דוד שיתין קפא תהומא ושמא אמוראי נייהו ואליבא דר' יוחנן: **ויטעוהו שורק** זה בית המקדש ויבן מגדל בתוכו זה מזבח וגם יקב חצב בו אלו השיתין. כך כחוצ בל הספרים וזה גרסת הקונט' אצל צמלוואותם^{יב} גרסין ויבן מגדל בתוכו זה היכל וגם יקב חצב צו זה מזבח וקרי למזבח יקב לפי שמנסכין עליו את היין שמוציאין מן היקבים ומריצוהו דגם דרשין שיתין^{יג}:

נכסים

מרים הנביאה אחות אהרן והלא גם אחות משה היתה. אלא ללמד שנמנעה מחלה והיא אחות אהרן ועדיין לא נולד משה. ומנין שנדבר עם אהרן קודם משה שנאמר (ש"א ז) ויצא אים אלהים אל עלי וגו' הנגלה נגליתי וגו' והיתה נבואה כבשה יותר מתחפ"ץ שנה. עד שצא יחזקאל והזכירה. שנאמר (יחזקאל כ) אים שקויו עיניו השליכו וגו'. אף משה היה משתדל להיות אהרן שליח. שנאמר (שמות ד) שלח נא ציד משלח ציד מי ששלחת כצב. גם מדה זו לא מנה מטעם הנ"ל:

מדה ה זק"ו מפורש. כיצד. (ירמיה יב) כי את רגלי רחל וילאוך ק"ו ואין תחברה את הסוסים. כיצא צדב אחת אומר (אסתר ט) ואמר המלך אל אסתר המלכה בשושן הבירה הרגו קל וחומר בשאר מדינות המלך מה עשו. גם זו לא מנה ר"י מפני שהוא מפורש בפסוק:

מדה ו זק"ו סתום. כיצד. (חפ"ס יז) נשבע להרע ולא ימיר. יכול אם נשבע להרע ולא ימיר ואם נשבע להטיב מחליף. וכי מה קשה לצני אדם להרע לעצמו או להטיב לעצמו. אם להרע לעצמו אינו מחליף ק"ו להטיב לעצמו. איזה להרע לעצמו שומרת לו לעשות אחר ר"י כגון שהיה צים ואמר א' אהא נחשנית עד שאצא לציח. כיצא צדב (סע) ושודד על נקי לא לקח. יכול לא לקח שודד על נקי להרגו אבל לקח שודד על (שאינו) נקי לפוטרו. אמרת על מי דרך צ"א ליקח שודד על נדיק או על הרשע. הו אומר על הנדיקים לא לקח ק"ו על הרשעים. גם מדה זו לא מנה ר' ישמעאל שאין הק"ו מפורש בקרא כמו אחת שמביא רבי ישמעאל:

מדה ז מגזירה שוה. כיצד. ^(ז) שמואל נזיר היה כדברי רבי נהוראי שנאמר (ש"א ה) ומורה לא יעלה על ראשו. נאמר מורה בשמשון ומאמר מורה בשמואל מה להלן נזיר אף כאן נזיר מורה מורה לגז"ש. כ"צ במשה נאמר (דברים ג) היום הזה אחל את פחדך. ונאמר ביהושע (יהושע א) אחל גדלך. במה גדלו שהעמיד לו חמה ולבנה אחל אחל לגז"ש מה להלן עמדה לו חמה אף במשה עמדה לו חמה. רבי אומר מנין שעמדה לו חמה למשה ח"ל תת חת לגז"ש נאמר במשה (דברים ג) תת פחדך ונאמר ביהושע (יהושע י) ציוס תת ה' את האמרי מה להלן עמדה לו חמה אף כאן עמדה לו חמה. וכן כה"ג זו המדה חשיב ר"י אמנם חשיב מגופי חורה דילפינן מינה קולא ותומרא. וזה החנא חשיב דברי הגדה שאין צה קולא ותומרא:

מדה ח מבנין אצ. כיצד. זה יסוד המלמד על מה שאחריו. אימתי נקרא יסוד שהיה הוא נאמר תחלה. א"ר חייא על כל דבור ודבור היה קורא משה משה. ומשה אומר הנני. בנין אצ לכולן (שמות א) ויקרא אליו אלהים מתוך הסנה ויאמר משה משה ויאמר הנני. לפי שזה תחלה: כיצא צדב אחת אומר (ש"א י) והיה כי יבצע ה' את מעשהו. למה (סע) כי אומר בזה ידי עשימי. א"ל הקב"ה (סע) היתפאר הגרזן על החוצב צו אם יתגדל המשור על מניפו. והלא אינו דומה אלא בקרדוס הוא שאם אין אדם מנבק צו אינו שוה כלום ואינו עושה בעצמו כלום. כך במטה הוא אם אין אדם מכה צו אינו מכה כלום מעצמו. אף אחת איך כלום אלא מה שאני רודה עולמי כך ואחת מתפאר ואומר (סע) כי בזה ידי עשימי. לכן ישלח האדון וגו'. גם זה לא חשיב ר"י כדלעיל:

מדה ט מדרך קצרה. כיצד. (ד"ה יח) ואהיה מאהל אל אהל וממשכן. [היה] צ"ל וממשכן אל משכן אלא שדבר הכתוב דרך קצרה. מאימתי נזון בדרך קצרה משיטתך הענין לומר ודאי. כיצא צדב אחת אומר (ש"א י) ותכל דוד ללחא. צ"ל ותכל נפש דוד ללחא אלא שדבר דרך קצרה. ואע"פ שאין ראייה לדבר זכר לדבר (חפ"ס פד) נכספה וגם כלתה נפשי. ודאי מדה זו אינה אלא יסוד המקראות ולכן לא חשיב לה ר"י:

מדה י מדבר שהיה שנוי. כיצד. א"ר יוסי ב"ר חנינא מ"צ שנה היה ראוי הרעב לצבא צמארים חדע שכן הוא דלומר (פי')

מדה א מרצוי. כיצד. הרצוי ג' לשונות. את. גם. אף. את לרבות כיצד. דכתיב (צדקיהו כה) וה' פקד את שרה אלו היה אומר פקד שרה הייתי אומר שרה לצדה נפקדה. כשהוא אומר את. מלמד שכל העקרונות נפקדו עמה. וכה"א (סע) כחוק עשה לי אלהים כל השומע וגו'. כיצא צדב אחת אומר (משלי ד) את פני מבין חכמה. אלו נאמר פני מבין חכמה הייתי אומר לשעמו בלצד כשהוא אומר את ריצה הכל לדורותיו. וכה"א (סע) עז והדר לנצח ותשחק ליום אחרון: גם לרבות כיצד. (שמות יב) גם לאנכס גם בקרנס קחו. אלו נאמר לאנכס בקרנס הייתי אומר לא נתן להם אלא נאנס ובקנס. ח"ל גם לרבות מלמד שנתן להם דורון משלו ומשל שרי לקיים מ"ש (סע י) גם אתה נתן צידנו: כ"צ אחת אומר (דברים כג) ומחו גם שניהם. אלו לא נאמר גם הייתי אומר שאם נחמיצה והיא מעוברת ממחיתין לה עד שתלד ח"ל גם לרבות את הולד למיחה שאין ממחיתין לה עד שתלד: אף לרבות כיצד. (מ"ב ג) ויקח את אדרת אליהו וגו'. אף הוא ויהא את המים מלמד שנעשו נסים לנאליש בקריעת הירדן יותר מאליהו. שצפסם הא' היה זכות ב' נדיקים וצפסם ב' זכות נדיק א' היתה עומדת. וכה"א (סע) ויהי נא פי שנים צדוקך אלו. אף אחת מואל ח' מופתים צאליהו וט"ז צאלישע. כיצא צו (איוז לו) אף ברי יעריה עב מלמד שהעצים ומטר קשים והקב"ה מטרית עליהם להפסיק. ומנין ששכס שמטרית עליהם להמטיר כך מטרית להפסיק אחר שהמטר יורד כל רצו ח"ל אף ריצה. ומדה זו לא חשיב רבי ישמעאל משום שיש יחור גמור והיו כמאן דכתיב צהדיא בקרא ולא דמי לג"ש מופתה שיש זה יחור דהוי לגלוי על מקום אחר:

מדה ב במיעוט. כיצד. המיעוט ג' לשונות. אף. רק. מן. אף למעט כיצד. דכתיב (צדקיהו י) וישאר אף נח. מה ח"ל אף מלמד שאף נח היה צדיק גונח דם מפני הנח. כיצא צדב אחת אומר (ויקרא כג) אף בעשור לחדש. אלו נאמר בעשור לחדש הייתי אומר לכפר על השבים ועל שאינם שבים כשהוא אומר אף מיעוט הכפרה מלמד שאינו מכפר אלא על השבים: רק למעט כיצד. (צדקיהו כ) ויאמר אברהם כי אמרתי רק אין יראה אלהים במקום הזה. יכול לא היו יראים כל עיקר ח"ל רק. אמור מעתה עד שלא שמעו צאזניהם לא היו יראים משמעו צאזניהם היו יראים. וכה"א (סע) וישכם אבימלך וגו' ויראו האנשים וגו'. כיצא צדב אחת אומר (מ"ב כג) עד כמה פעמים אני משביעך שלא תאמר אלי רק אחת בשם ה'. מלמד שלא אחר מכל לצו אלא שהיה שם יהושפט עמו: מן למעט כיצד. ויעמוד העם על משה מן הצקר עד הערב (שמות יח) יכול כל היום היה דן אימתי היו התלמידים לומדים. ח"ל מן הצקר מיעוט. מלמד שלא היה יושב כל היום ושיערו חכמים ^(ז) עד ז' שעות. כיצא צו (ש"א כג) ירעה מן שמים ה'. יכול שהרעם נשמע מכל קרנות השמים. ח"ל מן מיעוט. מלמד שאין נשמע אלא מן הפרכא שנחצב לה. וכה"א (איוז לו) ירעם אל צקולו ופלאות במקום שהוא נריך לחדש דבר. וגם זו לא מנה רבי ישמעאל מפני שהיא מדה מיותרת כמו גבי רבי:

מדה ג מרצוי אחר רצוי. כיצד. (ש"א יח) גם את הארי גם הדוב הכה עבדך. אלו נאמר ארי דוב הייתי אומר שחיס בלצד כשה"א גם את גם. הרי אלו ג' רבויים מלמד שהיה ה' חיות רעות ארי דוב וגוריו. כ"צ אחת אומר (דברים יב) כי אם את צניהם ואת צנניהם ישרפו כצא לאלהים אלו נאמר צניהם וצנניהם הייתי אומר אין מקריבין אלא צנים וצנות ח"ל גם את רצוי אחר רצוי מלמד שאף אצותיהם היו מקריבים לעבודת גלולים. אחר ר"ע אני ראיתי עובד גלולים שכפחו לאציו והקריבו ליראמו. גם זו לא מנה ר"י מטעם הנזכר ברצוי:

מדה ד ממיעוט אחר מיעוט. כיצד. (מגדבר יב) ויאמרו הרק אף במשה דבר ה' והלא צאהרן דבר והלא כי דבר עד שלא נדבר עמו. ומנין שנדבר עם מרים קודם משה. שנאמר (שמות טו) ותקח

(א) צאזניה (וכ"ה צולין סע):
(ב) זהו העקר וה"ג צדים צדימא זו כדלעיל. ור"י לא אירי אלא צמדות שדיני המורה יולאין מהן צדוב. משא"כ צאלו של ר"ה. עט שאלו גם מהן לפעמים צאזר דיני המנות צמטט מן המקומות כגון אף תלק ויוצא ט. אבל ראצוי כלל גם קצת מדות של צאזר דיני התורה כי צ"מ לאסטריר קרא. וכל עיקרם לא צה אלא עייש המקראות:

הנהגות הגרי"ב

(א) [צולין פט.]: (ג) [ע"י שנת י.]: (ג) [ע"י מכות כד.]: (ד) [גזיר טו.]:

ביאור הגר"א

[אורי תשובה]

והנחתו הרי הגחה אמור ומה אני מקיים והנחתו
הוא אומר זו תנופה ורצון של ר"י סברי כמשמעה
ולא נלמד משם תנופה וסברי שהיא והניחו אתי
לאורוי על והנחתו שיהא ע"י כהן ואלל המזבח
ואין תנופה צדיכורים. וז"ש צפ"ג דצכורים מ"ו:
עודהו הסל על כתפיו וכו' קורא וכו' עד שגומר
כל הפרשה ולא היה מפסיק כלל באמלע הפרשה
לא בהנחה ולא בתנופה ור"י סבר שריך תנופה
אלל ארמי אוצד אבי כמ"ש והניחו וכו' והוא
תנופה וצפרי אמרו והניחו והנחתו מלמד
שריך צ' פעמים הגחה (ול"ל: הגפה. וכ"מ לקמן
בבאור הגאון ז"ל. הגהות הגר"י צ) ואינו מוצן
דמהיכי תיתי למדרש מהנחה תנופה דגמ' לא
אמרו אלל מחמת שהוא מיותר ועוד מה זה
הלשון הגפה הוא ליה למימר תנופה ועוד צגמ'
משמע דליכא שום תנא דסבר תנופה צדיכורים
אלל ר"י ור"א וכו' ונראה שטעות סופר הוא
וכלל הגחה וסבר כפשטא דקרא שריך צ'
הנחות ועפ"י יהיו מתורלים כל הקושיות
שהקשו התוס' צגמ' הג"ל צדיה צדיכורים כו'
ויהיה הכל על נכון וע"ש שדחקו א"ע מאד בזה
ושלא לצורך הוא:

(שנות אליהו פ"ג דביכורים מ"ו)

(שנו"א שם)

מח א' והיית אך שמח לרבות לילי יו"ט
אחרון של חג כו'. וכבר נתקשו בזה
הלא אכין ורקין מיעוטין הן. ואמר הגאון ז"ל
כי בחג הסוכות יש כמה ענינים שיש לשום
עליהם סוכה לולב אחרוג הדם ושמחת בית
השואבה וכל אלה הענינים נוהגים צו' ימי החג
אבל ציוס השמיני אין עוד כל אלה ולא נשאר
לפני האדם רק שמחת החג לצדו וזהו שאמרו
והיית אך שמח ולא יותר צע"כ צא לרבות ליל
יו"ט אחרון אבל באמת מיעוט הוא *

(דבר אליהו ולקוטים מהגר"א)

אין לו מקום להוריד כליו מהו ר' חייא
אמר פוחת בה ד' וריב"ל אמר מדליק בה את
הנר ול"פ הא לן והא להו. ועפרש"י והרי"ף

סוכה ולולב ומיניו ומכיון דכתיב והיית אך שמח
כלומר שישאר לך אך ורק מצות שמחה ולא מצות
סוכה ולולב וזה ע"כ בא לרבות יו"ט האחרון לשמחה
כלומר דממעטינן יו"ט האחרון משאר מצות החג
ואייתר רק מצות שמחה, א"כ שני הענינים אמת דאך
זה בא למעט ורק ממילא מתרבה על ידו ענין שמחה,
ע"כ. ומעתה אף אנו נאמר ע"פ דרך זה לפרש דברי
הדרשה שלפנינו מרבה אני ליל יו"ט האחרון שיש
שמחה לפניו וממעטינן עתה שתשאר רק מצוה זו דשמחה
ושייך שפיר לשון אך שהוא מיעוט, ומוציא אני ליל
יו"ט ראשון שאין שמחה לפניו ואיך זה נוכל לרבות,
ממלת אך לשמחה אחרי שבאמת הוא מיעוט ולא שייך
לפרש כמו שנתפרש ברבוי יו"ט האחרון כמבואר ודו"ק.

* ועפ"י ביאר התורה תמימה פ' ראה המשך הברייתא
באן: או אינו אלא יו"ט הראשון ת"ל אך חלק ומה ראית
לרבות לילי יו"ט האחרון ולהוציא לילי יו"ט הראשון
מרבה אני יו"ט האחרון שיש שמחה לפניו ומוציא אני
לילי יו"ט הראשון שאין שמחה לפניו. ולכאורה צ"ב
דלא נתבאר מה יתרון לזה שיש שמחה לפניו ואם
לסברא בעלמא הלא כמו כן יש סברא לרבות ליל יו"ט
הראשון משום שיש שמחה לאחריו ולהיפך למעט ליל
יו"ט האחרון ונ' הביאור ע"פ מ"ש בשם הגר"א ז"ל
מווילנא בבאור הדרשה והיית אך שמח לרבות לילי
יו"ט האחרון לשמחה איך מרבינן מלשון אך והא
בעלמא קי"ל אכין ורקין מעוטין ואמר הוא דהכוונה
היא דביו"ט הראשון יש עוד מצות לבר שמחה והם

הנהגות חב"ד ח"ב

ליקומי רש"י

הגהות וציורים

[illegible]

רשימה

מפרש'ינן לה צנמ' שבת דהמזל'א יין (ד' ע"ו) והשתא קס"ד דמזמ'א
 כוס יפה ורובע רביעי' לאו חד שיעורא הוא. כוס יפה כוס של צנמ' ו'
 משו' דעשרה דריב'א דצמור' צנמ' של צנכה כו' דל'א צנמ' צנכות
 (ט' ע"ב): ש'תאן א"י שלל מוגן צמ'א ילא וכוון ש'ס ע'ינ' רביעי' לוג
 דנצב'י מ'תא רביעי' לאו כלום הוא. ר'י הכי דמזוג ע'ינ' רביעי' צן
 הכלל ה"נ ע'ינ' רביעי': בבב אחת. ע'ינ' ארבעת' צמור' כוס
 א'תאחד כ' פירש רבינ' שלמה ולא נהירא דל'א' שומה הרבה בכלי אחד
 ללא חשיב אלא כוס אחד דריב'א רביעי' אינו אלא למעוטי פחות
 מרביעי' אבל טפי מרביעי' צמ'א אחד חשוב כוס אחד (ד' ע"ז) וי"ל דה'ה
 פירושו צנמ' צנמ' אלא על סדר ממשמיו כוס אחד ש'תאן רביעי' השק'ה
 מכל כוס וקוב' שלא שמה כולו דלמפרש לקמן: יד' יין י'צא.
 ש'שמה ארבעה נוסות: יד' חירות י'צא. לומר אין וז מזהה שלמה
 ש'תאן חשיבות אלא צין מזוג. והי' מילי צינות שלהן דדרי על חד תלת
 מ'תאן אבל י'תות שלטו לא ע'ינ' מזוג'א: יד' יין י'צא. ש'שום ש'תאן י'ט'
 דמ'תאן לקמן (ד' ע"ט).

זעט רציעית כו' ופרש"י דהתם לא נהירא כמו שמפורש שם^ט וקצר
 יזי מוזן אצל מים צדד לא מאטרפיים:

ר פירות (ב"א:) פי' רש"ס החס דמייתי לה לגריעותא^א ושם מפורש:
חז

[illegible]

אחד חדש ואחד יוֹם. פירש שפירש רש"ס דען עדיף הוא עיקר
 בדמאריקן (מגילה ד' טו): ולאצוי שלח כחא וגו' יין ימן שרוח
 וקניס וזה היינו ואמרין (צ"ד ד' ע"ג): כל מילי עמיקא מעלי והא
 דנקטן שאינו פשוט קודם פירשו¹⁰ לעיל צבידא זולין (ד' פ"ה) גבי אחד
 ונאס כ"י: **ר' רובא** רבנא. היינו כחא ולאומי כדפרי' לעיל¹¹ ומיהו
 דמחמליה פריך לשמות רבשעית: **אמר** דבי מוציט כוס יפה.
 אלאות דגרסי מנא דבי מוצי' כוס יפה לכל אחד ואחד ולפי ידו
 י"ד¹² דמקשה דמוציג כוס יפה דקאמר שמואל בין כולם קאמר דהיינו
 רובע רבשעית הלוג וצריחא קמי רבשעית הלוג יין חי בין כולן רובע
 רבשעית לכל אחד והא דקמי אחד מווג לא שדי רבשעית מווג אלא
 ככלומר אחד יכול לשמותו מווג אבל מ"מ צריחא לא מיירי אלא צחי
 דסגי רבשעית לכל ד' אף קשה איך היה ספור המעשה דסגי לכולהו
 מוציגת כוס יפה והא איכא חצי ארבעה כוסות כוס של צרכה שיהא
 כוס יפה ורש"ס גמי הקשה הנהו צריחא סמחא קמי לך קרא
 ובספריס דגרסי אידי ואידי חד שיעורא הוא דכדי מוציג כוס יפה זהו
 רובע רבשעית הלוג יין חי לכל אחד כדי שיהא רבשעית עם המוציגה
 וה"י¹³ מיירי צריחא דמנכרנא רבשעית עם המוציגה ומחמליה היה ספור
 דמנכרנין יין חי הרבשעית הלוג לכל אחד ואחד ומווג אשחיה קאי ולא
 צרכ נחמן וכרנא דריש המוציא (שם ד' ע"ג): דסגי כוס של צרכה
 צריק שיהא פו רובע רבשעית הלוג יין חי וזו שמונוג ויעמוד על
 רבשעית הלוג ושיעור הוואח יין חנן החם דהו כמוציג הכוס יפה
 דהיינו רובע רבשעית וע"י מוציגה יעמוד על רבשעית כשיעור כל
 ההמשקין דקמי קיפא ושאר כל המשקין רבשעית דלצי' פריך עלה
 והחם¹⁴ חדל דמן וצמווג שני חלקי מים ועוד מים כדו ומנכרנין ונראה
 לפרש דלאצי' לריק רבשעית שלימה להוואח צבת וכן שמעתי היום
 וצוהיהו שמעתי דקאמר אצי' עד כאן לן קאמר רבן וכן הכא דחסי
 דכוס של צרכה צחי רבשעית יין חי

אל תרא יין בי יתאדם. הבא מייתי האי קרא לחשיכות יין אדום וזהו

שולח אר"ל שלמי' ששחטן מעי"ט אין יואל זה משום שמחה דבעינן זביחה בשעת שמחה. ומסיב ר"י מציג י"ד יואל זה משום שמחה ואינו יואל זה משום הגיגה ואמאי הא בעינן זביחה בשעת שמחה ח"ד חיד' ב"ח בשפיכב ושחטת אר"ל כ"מ דאלמ"ה הא מתירא מאן קחני לה בן סימא לכן תמא הא פסול לה בליה ש"מ ואי בלי י"ט א' מזה שמח' טובא מה"ט מאי ק"ל הא פסול לה בלי' דילמא לטולס מיירי ששהפס בערב פסח כמלואו ולא בעינן זביחה בשעת שמחה ויואל זה משום שמחה ליל י"ט ראשון קאמר דאכתי לא איפסל לה עד בוקר אע"כ אין מזה שמחה טובא בלי י"ט א' מה"ט ואפי' אי ליחא להא דפולא אר"ל בע"כ לא מיתוקם אלא בשפיכב ושחטת. מ"מ ל"ל דמדרבנן מיהא טובא מזה שמחה בלי י"ט א' וסייגו דאמר במכב"ה ב"מ שסתירו חכמים כמה דברים משום שמחה י"ט ולא מפליג בין ליל י"ט א' לשאר לילות וימ' של י"ט ש"מ דמדרבנן מזה שמחה מיהא טובא זה. ועל"ל להביא רא' מדאמר' ב' ע"פ (ד' קח) גבי ארבע טוסות של ליל פסח שחאן צבת אחת ואמר רבה עלה ידי יין יאל ידי ד' כוסות לא יאל ופ' רשב"ם ידי יין משום שמחה י"ט כדחמיא לקמן ושמחה במגך כמה משמחה ב"ן ע"כ וכו' התו' שם ידי יין יאל פירוש ידי שמחה י"ט דס"ד הוהיל ותקון ד' כוסות לא נפיק מידי שמחה י"ט אפי' יאל ידי ד' כוסות ע"כ והרי הוכחנו שאינו טובא מזה שמחה בלי י"ט א' אלא ש"מ דמדרבנן מיהא נהוג וס"ד לפ"י אמאי לא נוקי להא דבן סימ' בשלא עיכב ושחטת ויואל זה משום שמחה דקאמר ידי שמחה של י"ט א' דרבנן קאמר ואע"כ דלי אמרי' בעינן זביחה בשעת שמחה ח"ל לומר כן דוודאי כל דחקון רבנן בעין דאורייתא תקון וכיון דידי שמחה של תורה אינו יואל י"ט ששחטן מעי"ט ע"כ ח"ל לרבנן לחקן ללחא ידי שמחה של דבריהם בשחטן מעי"ט. אבל הא גופא תקשה דילמא לא בעינן זביחה בשעת שמחה בשל תורה והשחא בשל דבריהם נמי לא בעי זביחה בשעת שמחה וכיון שכן י"ל שחיקנו רבנן לשחוט שלמים מעי"ט לשמחה הלילה של דבריהם וכעין דאורי' תקון דלשמחה בעי נמי שלמי שמחה. וי"ל דהא לא מסתבר להגמ' לומר שיתקנו רבנן קרבן לשמחה של דבריהם שלא מלינו בשום מקום שיתקנו רבנן קרבן שאין לו עיקר מה"ט אפי' דחיקנו הגיגה י"ד למ"ד לאו דאורי' היא כדאמרין ב' ח"ד (דף עא) הא מפרש התם טעמא כדי שיהא הפסח נאכל על השוכע אבל הכא כיון דאיפשר לקיים שמחה ליל י"ט א' של דבריהם בשאר מיני שמחות ל"ל שחיקנו שלמי שמחה לזה השחא נקטינן מש"כ בסי' אלו דמ"ע זו של שמחה י"ט נהוג מה"ט אפי' בזה"ו וא' אנשים וא' נשים חייבין במזהו זו ואע"כ שאין לנו קרבן מ"מ איפשר לקיים בשאר מיני שמחות וה"מ כל ימים והלילות של י"ט אבל לילה א' של י"ט אין מזה שמחה טובא זה מה"ט ומ"מ מדרבנן טובא זה מזה שמחה ואגב אורחין למדנו דהא דחייב אדם לעשר את עלמו ברגל אינו טובא בזה"ו וכמ"ס. כנ"ל:

סימן סח

שאלה ספק אומר הלל ב"ע ספק לא אומר את חוזר ואומר מספק או א"י לחזור ולומר מספק:

תשובה בריש פ"ב דברכות (ד' יד) אומר בהלל ומגילה מהו שיפסיק אמת ק"ו ק"ט דאוריית' פוסק הלל דרבנן מיבעיא כו' ומדקאמר סתמא הלל דרבנן משמע דכל קריאת הלל אפי' של י"ט אינו אלא דרבנן וא"כ הפיקא דרבנן להקל ככל ספיקא בדרבנן אלא שהרמב"ם מספק עלינו שכ"כ בסי' שורש א' על הלל שהוא מה"ט ויהיה הל"מ או שהוא בכלל השמחה שנתנויו זה כמ"ס וביזו שמחתם ובמועדיכם ובראשי חדשיכם ותקעתם בחלונות כי עיקר השירה בפס וכלי לבכומי קלא הוא ונלמוינו על שמחת השיר על הקרבן ושלא בשעת הקרבן בכלל השמחה אלא שמיטמו ר"ח בנבולין מפני שאינו מקודש לחג ואינו טעון שירה ושם במס' ערכין (ד' יא) אומר מיין לעיקר שירה מה"ט מהכא תחת אשר לא עבדת את ה' אלהיך בשמחה ובטוב לבב כו' אומר זו שירה וא"כ איפשר שגדורש ב"ט שכתוב ונהרבו כל מיני שמחות שהא השירה מכללן. ובעל מגילת אסתר השיב עליו אומר' אני שלא נחייבו בכל מיני שמחה שבעולם שא"כ יהיו נושאין נשים במועד ומפורש אמרין במ"ק אין נושאין נשים במועד לפי שאין מערבין שמחה בשמחה ע"כ וליחא דוודאי נלמוינו בכל מיני שמחות וכמכ"ל והא דאין נושאין נשים במועד הא תשובתו בידו משום שאין מערבין שמחה בשמחה ומקרא יליף לה ההם מ"מ אני תמה על הרמב"ם אס"ד דהלל של י"ט בכלל מזה שמחה הוא א"כ לר"י דס"ל נשים חייבות במזה שמחה מן התורה וכמכ"ל הה"ל דחייבות בהלל של י"ט א"כ תקשה הא דתנן ב' ד' דסוכה (ד' לח) מי שהיה יבד או אשה או קטן מקרין אותו עונה אחריהן מה שהן אומרין וטעמא משום דכל שאינו

ד"ה טעון לינה וכו' פירש רש"י כפשוטו דר"ל שביו"ט עצמו ילך האדם לאהלו שמחוץ לירושלים בתוך התחום, ולמחרת ילך לביתו ממש ע"כ. וא"כ ענין הליכה הוא מדין איסור תחומין ולא מדין חיוב ראי' בעזרה וצ"ע.

וראה גם באבן עזרא (דברים טז, ז) שפירש כרש"י בפסחים הנ"ל, וראה שם בפענח רזא (פר' עקב) הקשה דאין יכול ללכת לאהלו - מחוץ לתחום, הרי בבוקר יום ט"ו הוא יו"ט. ותי' בשם הר' חיים דיוכל לילך חוץ לירושלים בתוך התחום ללכת דרך אהלו ע"כ. והיינו שר"ל דאפשר לפרש הפסוק עפ"י הפשוט דבבוקר ר"ל ביו"ט עצמו, אך אין חולק כמובן על דברי חז"ל דקאי על בוקרו של שני, ועי' גם בתוס' זבחים (צ"ז ע"א ד"ה ופנית וכו') שהקשו מנ"ל לדרוש דקאי על בוקרו של שני, דלמא ביו"ט וכגון שאהלו בתוך התחום וכו' והיינו כדברי הפענח רזא הנ"ל. אך לעשות מזה קושי על דרשת חז"ל קשה קצת. דאין נעמיד הפסוק רק באופן שאהלו בתוך התחום והרי הפסוק מדבר לכלל ישראל כולו וצ"ע.

דף מ"ז ע"ב

בגמ': לא - ברכת המזון ותפילה וכו'.

וברש"י: ברכת המזון וכו' וכאן את יום שמיני חג עצרת הזה ע"כ. ובשו"ע (סי' תרס"ח ס"א) פסק כרש"י שאומרים בשמיני עצרת בברהמ"ז את יום שמיני חג העצרת הזה ע"כ. אבל הרמ"א כתב: ואנו נוהגים שאין אומרים חג בשמיני, דלא מצינו בשום מקום שנקרא חג, והמשנ"ב מכריע כדברי השו"ע. ועיי' מג"א שכתב לומר את יום שמיני עצרת החג הזה, וע"ע בט"ז שהאריך דהוא חג כהמשך לסוכות ולא בפני עצמו ממש, ולכן אין לומר את חג שמיני עצרת הזה.

ותמה בביאור הגר"א (שם סק"ב) על מש"כ הרמ"א דלא מצינו בשום מקום שנקרא שמיני עצרת בשם "חג", מהא דתנן (להלן מ"ח ע"א) בהדיא על שמיני עצרת שהוא יו"ט אחרון של "חג".

וע"ש בדמשק אליעזר שמיישב דעת הרמ"א דכוונתו דלא מצינו בשום מקום בלשון המקרא שיקרא שמיני עצרת בשם "חג".

וראה בחכמת שלמה להגר"ש קלוגר ז"ל (שם) שדן במי שטעה ואמר בשמיני עצרת את יום חג הסוכות הזה מה דינו ע"ש היטב.

מבואר בגמרא וברש"י דשמיני עצרת אינו נכלל בשם "חג הסוכות", ואם יטעה אדם ויאמר בתפלתו חג הסוכות יצטרך לחזור. וכן איתא גם לקמן שמיני רגל בפני עצמו לענין פז"ר קש"ב ועיין שם ברש"י ובתוס'.

ומכא זה הקשה הרש"ש בסוטה (מא ע"א) ועוד על מה דאיתא שם בגמרא דעל כן כתיב בפרשת הקהל במועד שנת השמיטה בחג הסוכות הביא כל ישראל וגו', דאי כתב רחמנא בחג הסוכות הוה אמינא אפי' יו"ט האחרון כתב רחמנא בבוא כל ישראל מאתחלתא דמועד, עיי"ש.

וקשה דהא מבואר כאן בגמרא דשמיני עצרת אינו נכלל בחג הסוכות, וא"כ מה אמרין התם בגמ' דאי הוי כתב בחג הסוכות הוה אמרין אפי' יו"ט האחרון (ועיין גם בט"ז סי' תרס"ח ס"ק א).

בשו"ת יביע אומר (ח"ד או"ח סי' נא) כתב עפ"י מה שהקשו התוס' שם ד"במועד למה ל"י, ותירצו דבמועד בא לומר דבתוך המועד ולא מאתחלתא דמועד עיי"ש, וא"כ לפי"ז י"ל דבאמת שמיני עצרת אינו נכלל סתם בחג הסוכות דאנו אומרים שמיני חג עצרת הזה והוא רגל בפני עצמו לענין פז"ר קש"ב, אך לגבי הקהל היות וכתב "במועד" דזה לומר דצריך לאחריו לתוך המועד ולא בתחילתו, א"כ היה סלקא דעתך אמינא דהכונה ליו"ט האחרון דגם הוא נכלל קצת בתוך חג הסוכות וכמו דמצינו גם לגבי תשלומין דקרבנות, וע"כ צריך לכתוב בבוא כל ישראל דהכוונה לסוכות דיקא ולא לשמיני עצרת. ועיי"ש שהאריך מאד בכל ענין זה עיי"ש.

בגמ': מ"מ כוס בעינין וכו'

וברש"י: ואין יין מצוי לכל אדם בחול של מועד ע"כ.

כתב בזה הגאון ר' יוסף שלום אלישיב שליט"א: הנה קיי"ל שמשחרב ביהמ"ק דליכא שלמי שמחה אין שמחה אלא ביין, וא"כ כי היכי דבשלמי שמחה הוה דין של כל יום לאכול

שלמי שמחה דהרי משנתינו היא "ההלל והשמחה שמונה",
ה"נ ביין איכא דין דבכל יום חייב לשתות הרביעית יין מדין
שמחה. והקשו אחרים מסוגיין דמבואר ברש"י דלא מצוי לו
לאדם יין בחולו של מועד ואי איכא מצוה דשמחה ביין א"כ
הרי איכא יין משום האי מצוה.

דף קכ"ז ע"ב

ונראה ברור דהרי הכא איירינן בהבדלים שבין הרגל ליום
השמיני, ואמרינן דחלוקים בקרבן, שיר, ברכה, ולינה,
והרי קרבן שיר ולינה ע"כ איירי כשביהמ"ק בבנינו, וא"כ
ה"נ ברכה איירי באותו זמן, ובאותו זמן אין שמחה אלא
בשלמי שמחה, דרק משחרב ביהמ"ק אמרו דשמחה ביין,
ומשו"ה אין לו יין. ולכא' תקשה הא איתא בפסחים (ע"א
ע"א) לגבי ישראלים שאם חל יו"ט ראשון בשבת שא"א שיהי'
זביחה בשעת שמחה דישראל משמחו בכסות נקי' וביין ישן,
וא"כ תקשה מאי פסיק לן לגמ' דאין לו יין, הא אם הוה
טמא או בדרך רחוקה, שאין יכול להקריב חגיגה הרי חייב
בשתיית יין משום שמחה, וא"כ יש לו יין, מיקרי, ומאי פשיטא
לי' לגמ' שאין לו.

ונראה לבאר ע"פ מש"כ הר"ן (ריש לולב וערבה) דאיתא
לשמחה בבשר של חולין ובשאר שמחות, ולכא' בגמ'
יין ישן וכסות נקי' כתיב, אלא מבואר בר"ן דבמקום
ובזמן דשייך שלמי שמחה לא תקנו עדיין לשמחה ביין אלא
עיקר השמחה בשלמים, ואם אינו יכול משמח עצמו בשאר
דברים המשמחים, אבל אין דין מיוחד של יין כיון דעיקר
השמחה היא בשלמים לא תקנו דבר אחר משום שמחה, אלא
בדיעבד יוצא בשאר דברים, ואין דין מיוחד של יין, משא"כ
לאחר שחרב הבית ואין המקדש על מכוננו אז תקנו יין
כדאשמעינן דאין שמחה אלא ביין, ובהא איכא דין דרביעית
ודו"ק.

ומבואר לפי"ז נמי הלשון דמשמחו ביין ישן ובכסות נקי',
ולכא' איזה דין שמחה הוא כסות נקי', אלא ודאי
דאין זה תקנה, אלא כשאין לו משמח עצמו בדברים אחרים
המשמחים, וזה כולל הכל, ודו"ק.

★★

בענין זה ראה בק' אמרי שפר על פסח (ע' רנב) מובא
מכתב מהגאון ר' חיים קנייבסקי שליט"א לחותנו,
הגאון ר' יוסף שלום אלישיב שליט"א וכותב:

שמעתי בשם מו"ח שליט"א שיש חיוב לשתות רביעית יין
בחוה"מ כל יום. וק"ל בעירובין (מ:) מבואר דבימי
חוה"מ אין לרוב האנשים יין כמש"כ רש"י שם ד"ה מכל
מקום, וכן בסוכה (מז:) כמש"כ רש"י שם ד"ה מ"מ, ורצוני
לידע אם באמת הורה כן מו"ח שליט"א. ע"כ.

ודחיב על כך הגרי"ש אלישיב שליט"א:

הגמ' בסוכה מ"ז שכשם ששבעת ימי החג טעונין קרבן ושיר
וברכה ולינה אף שמיני טעון וכו'. א"כ בזמן שביהמ"ק
קיים קעסקינן, ואז עיקר השמחה הוא באכילת בשר שלמים,
וע"ז קאמר הש"ס כוס כל יומא מי איכא, אבל אחרי שחרב
הבית שאין שמחה אלא ביין בודאי כל יהודי השומר תו"מ
ידאג שיהי' יין כל ימות החג, לקיים המצוה של ושמחת.

גם הגמ' בערובין קאי על מה שנאמר בקהלת תן חלק לשבעה
וגם לשמונה דקאי על זמן שביהמ"ק קיים. ע"כ.

ולדלן מובא מהגר"ח שליט"א: אכן לא משמע כן, כי זה
שקלא וטריא של אמוראים בזמנם. ולענ"ד אם אין
נהנה מיין - יאכל כזית בשר בהמה. אבא זצ"ל (בעל הקהלות
יעקב) היה שותה בחוה"מ כל יום מעט יין. ע"כ.

★★

כתב בספר נאות הדשא (ח"ב ע' קכז) בשם כ"ק אדמו"ר
בעל האבני נזר זצ"ל מסוכטשוב:

בש"ס (סוכה מ"ז ע"ב) כוס בכל יומא מי איכא, וקשה דהרי
מחויב בשמחה (סוכה מת, א) ובזמן הזה אין שמחה
אלא ביין (פסחים קט, א), וי"ל דהנה בזוה"ק (ח"א רב, א)
שיצר הרע מתגדל ע"י היין, ואם כן יש להבין איך שמחת
יו"ט היא ביין. והטעם הוא, כי בשבת ויום טוב שיש בהם
עליית העולמות, גם היין יש לו עליה, ואינו מגשם ולא מוסיף
יצר הרע. וכל זה בשבת ויו"ט, אבל בחול המועד דלית ביה
איסור מלאכה ואין בו עליית העולמות, שוב אין היין מביא
שמחת יו"ט, אדרבה וכו'. ע"כ אי אפשר שתהיה בו מצות
שתיית יין. ועל כן אמרו בחוה"מ כוס בכל יומא מי איכא.

ע"כ

★★

מן בשם שמוצא לבבד וכו'. פ' יו"ט שחל (דף ט"ו:) ובהרבה מקומות: וכל המבזה את המועדות וכו'. פרק ערבי פסחים (דף ק"ח:) אמר רב ששם משום ראב"ע כל המבזה את המועדות כללו עירובי עכו"ם שנאמר אלהי מקנה לא תעשה לך וכמיני בתמיה את חמ המלכות משמור:

יין שבעת ימי הפסח ושמונת ימי החג עם שאר יו"מ וכו'. אלוסור ההפסד והפסענות מנואלר בנז"ק (דף כ"א:) ובפסחים (דף ס"ח:) פרק אלו דברים וכו' וכו' מקומות ויחבול למטה בלרובה. וסיוב השמחה מפורש פ' ערבי פסחים (דף ק"ט.) ח"ר מייב אדם לשמח את ביתו בחג שנאמר ושמחת בחגך כמה משמחן ביו"ר י' יהודה אומר אנשים בראוי להם ונשים בראוי להן אמר רב יוסף בנבל בנבדי לנענוין בלר' ישראל ככלי פשתן המגוהלין יס' אמר בזמן שביט המקדש קיים אין שמחה אלא בשכר שנאמר וזמנת שלמים ואלתה שם וכו':

יין ובשרהוא אוכל חייב להאכיל לגר ליתום ולאמנה עם שאר יו"מ וכו'. דברים אלו מנואלרים בנז"ק והפסוקים שהביא רבינו לראיה ראוין אלו להביאם: **יין אף** על פי שאכילה ושתיה במועדות בכלל מצות וכו'. פרק יו"ט שחל (דף ט"ו:) ובפסחים פרק אלו דברים (דף ס"ח:) תניא ר' אליעזר אומר אין לו לדם ביו"ט אלא או אוכל ושותה או יושב ושותה ר' יהושע

הדשים הסמוכין להם ואם יאמר בשני אס' אמנוול קדש והיום חול אין בדברי של אמנוול כלום והיום תהיה זו מרומה על זו כל שכן שיכול לומר מאמנוול עכ"ל:

ישראל סומכין על החשבון ומקדשין עליו אין יום טוב שני להסתלק מן הספק אלא מנהג בלבד: **מן** יולפיכר אני אומר שאין מערב אדם ומתנה בזמן הזה לא עירובי תבשילין ולא עירובי חצרות ולא שתופי מבואות ואינו מעשר הטבל על תנאי אלא הכל מערב יום טוב בלבד: **מן** יכשם וכן שמוצא לבבד שבת ולעונה כך כל ימים טובים שנאמר לקדוש ה' מוכבד וכל ימים טובים נאמר בהן מקרא קדש. וכבר בארנו הכיבוד והענינו בהלכות שבת. וכן ראוי לאדם שלא יסעוד בערבי ימים טובים מן המנחה ולמעלה כערב שבת שדבר זה בכלל הכבוד. וכל המבזה את המועדות כאילו נטפל לעבודת כוכבים: **יין שבעת ימי הפסח** ושמונת ימי החג עם שאר ימים טובים כולם אסורים בהספד ותענית. וחייב אדם להיות בהן שמחה ומוכב לב הוא ובניו ואשתו ובניו וכל הנולדים עליו שנאמר ושמחת בחגך וגו'. אף על פי שהשמחה האמורה כאן היא קרבן שלמים כמו שאנו מבארין בהלכות חגיגה יש בכלל אותה שמחה לשמחה הוא ובניו ובני ביתו כל אחד כראוי לו: **יין כיצד הקטנים נותן להם קלויות ואגוזים ומגדנות.** והנשים קונה להן בגדים ותכשיטין נאים כפי ממונו. **האנשים אוכלין בשר ושותין יין שאין שמחה אלא בבשר ואין שמחה אלא בייין.** וכשהוא אוכל ושותה חייב להאכיל לגר ליתום ולאמנה עם שאר העניים האמללים. אבל מי שנועל דלתות חצרו ואוכל ושותה הוא ובניו ואשתו ואינו מאכיל לעניים ולמרי נפש אין זו שמחת מצוה אלא שמחת כריסו. ועל אלו נאמר וזכיהם כלחם אונים להם כל אוכליו יטמאו כי לחמם לנפשם. ושמחה כזו קלון היא להם שנאמר וזריתי פרש על פניהם פרש חגיכם: **יין** יאע"פ שאכילה ושתיה במועדות בכלל מצות עשה. לא יהיה אוכל ושותה כל היום כולו. אלא כך היא הדת, בבקר משכימין כל העם לבתי כנסיות ולבתי [ל]מדרשות ומתפללין וקורין בתורה בענין היום וחוזרין לבתיהם ואוכלין. והולכין לבתי מדרשות קורין ושונין עד חצי היום, ואחר חצות היום א טור סי' ש"ג תקכ"ח סמ"ג לאין ע"ה: ב עי' בעור סי' תקכ"ח: א טור סי' תקכ"ט סמ"ג לאין ע"ה: ד טור וסמ"ג ש:

לחם משנה

שני ממה נפשו אס' הראשון קדש וכו' כמ"ש רש"י ו"ל צפ' אין לדין דהא ידעין ודאי דהשני הוא חול ומ"מ עשאוהו קדש. וי"ל דנשאלתם ההם בענין הביאה אינו מתנה כלל אלא ממילא כיון דהשני הוא חול הוא מותר אצל הכה שכל כל פנים לר'י להמנות כמו שהיו עושים מקודם כשהיה להם ספק שהיו מתנים וע"כ לר'י לעשות עמה כל מה שהיו עושים בראשונה כשהיה להם ספק משום הזהירו במנהג אבותיהם א"כ כשהיה מתנה ואמר אס' היום קדש ואמנוול חול או אס' היום חול ולמחר קדש המנאי שמואל מפי' הוא דבר שקר דהרי ודאי היום חול וכי מימא יעשה הדבר בלא מנאי זה אי אפשר לר'י לעשות כמו שהיו עושים בראשונה כמו שפירשתי:

יין כיצד הקטנים נותנים להם קלויות. עיין בנים יוסף ו"ל סוף הלכות יו"ט: שאין שמחה אלא בבשר. עיין שם:

ואין

הנהגות מיימוניות

מן [כן] גרסין בירושלמי בפ"ק דקדושין אהר דאמרין האחים שחלקן שעל גשיון ובנותיהן אין שמין ר' אבהו אמר העושה קטלא לבתו אין מביאין לאמנוע וחולקין בראיה להשתמש בחול ברגל מביאין לאמנוע וחולקין ר' אבא אמר כלי רגל חולקים כלי שבת מבעיא ע"כ. מבאן משמע שיותר טובים יהיו בגדי רגל מבגדי שבת עיין בהלכות שבת פרק שלשים, ע"כ: **יין** [ל] כר' יהושע דאמר בפסחים בפ' אלו דברים ופ"ב דביצה חלקהו חציו לה' והציו ללם ודלא כר':

מן [כן] גרסין בירושלמי בפ"ק דקדושין אהר דאמרין האחים שחלקן שעל גשיון ובנותיהן אין שמין ר' אבהו אמר העושה קטלא לבתו אין מביאין לאמנוע וחולקין בראיה להשתמש בחול ברגל מביאין לאמנוע וחולקין ר' אבא אמר כלי רגל חולקים כלי שבת מבעיא ע"כ. מבאן משמע שיותר טובים יהיו בגדי רגל מבגדי שבת עיין בהלכות שבת פרק שלשים, ע"כ: **יין** [ל] כר' יהושע דאמר בפסחים בפ' אלו דברים ופ"ב דביצה חלקהו חציו לה' והציו ללם ודלא כר':

כשאלם

בשני ימים טובים של גליות אצל לא בשני ימים טובים של ר"ה זה מוקדם. וכמו בעל העטור שאף אס עירבו ביום ד' אינו יכול לאפות ביום ה' לשבת דשבת קרינה המירו ע"י עירוב שבת רחוקה לא המירו:

יין בל הדברים וכו'. ולפיכך אני אומר מערב אדם ומתנה וכו'. סדרת רבינו ו"ל בזה נראית נכונה מאלל לפי שדבר

ברור הוא שהיום יום חמשי ידוע לנו שהוא יו"ט בדרור וסיום ששי הוא חול אלא שאנו עושין אותו יו"ט ואס כן הלא עירב ביו"ט והלא יתנה ויאמר אס היום חול והוא ידוע אי זה מהן חול ואי זה מהן קדש ולא נבטיל ספק אנו עושין היום שני יו"ט. ובהשגות כחבד א"א אע"פ שיש בדבריו כעני טעם וכו' והיום תהיה זו מרומה על זו כ"ש שיכול לומר שהמעשה אינו נגמר אלא בשני ודבריו בראשון לא יעשה כלום עכ"ל. והוא הדין לדבריו בהנחת עירובי שכל שכן שיכול לומר אס היום יו"ט ולמחר חול ומ"מ אין זה מספיק ששאר המנאי כולל שני ימים המסופקים וזמנן הזה אין כלאן ספק והלא יאמר במרומה אס אמנוול קדש והיום חול תהיה מרומה והלא ידוע שכן הוא בדבריו שהיום חול ומכאן מדרך הודא עשאוהו קדש וכו' שכל לפרס ונמלא מפקע גורמם בידים שגורו מדרך הודא וכן הדין בעירוב כשהיה המנהג ביום חמשי אס היום קדש ולמחר חול אינו לר'י עירוב ידוע שכן הוא בדבריו ואין עירובו כלום ונמלא אופס ביו"ט שני של דברים לזורך שבת בלא עירוב אלא ודאי סדרת רבינו ראויה אלו ונמקו עמו כנ"ל:

ישראל סומכין על החשבון ומקדשין עליו אין יום טוב שני להסתלק מן הספק אלא מנהג בלבד: **מן** יולפיכר אני אומר שאין מערב אדם ומתנה בזמן הזה לא עירובי תבשילין ולא עירובי חצרות ולא שתופי מבואות ואינו מעשר הטבל על תנאי אלא הכל מערב יום טוב בלבד: **מן** יכשם וכן שמוצא לבבד שבת ולעונה כך כל ימים טובים שנאמר לקדוש ה' מוכבד וכל ימים טובים נאמר בהן מקרא קדש. וכבר בארנו הכיבוד והענינו בהלכות שבת. וכן ראוי לאדם שלא יסעוד בערבי ימים טובים מן המנחה ולמעלה כערב שבת שדבר זה בכלל הכבוד. וכל המבזה את המועדות כאילו נטפל לעבודת כוכבים: **יין שבעת ימי הפסח** ושמונת ימי החג עם שאר ימים טובים כולם אסורים בהספד ותענית. וחייב אדם להיות בהן שמחה ומוכב לב הוא ובניו ואשתו ובניו וכל הנולדים עליו שנאמר ושמחת בחגך וגו'. אף על פי שהשמחה האמורה כאן היא קרבן שלמים כמו שאנו מבארין בהלכות חגיגה יש בכלל אותה שמחה לשמחה הוא ובניו ובני ביתו כל אחד כראוי לו: **יין כיצד הקטנים נותן להם קלויות ואגוזים ומגדנות.** והנשים קונה להן בגדים ותכשיטין נאים כפי ממונו. **האנשים אוכלין בשר ושותין יין שאין שמחה אלא בבשר ואין שמחה אלא בייין.** וכשהוא אוכל ושותה חייב להאכיל לגר ליתום ולאמנה עם שאר העניים האמללים. אבל מי שנועל דלתות חצרו ואוכל ושותה הוא ובניו ואשתו ואינו מאכיל לעניים ולמרי נפש אין זו שמחת מצוה אלא שמחת כריסו. ועל אלו נאמר וזכיהם כלחם אונים להם כל אוכליו יטמאו כי לחמם לנפשם. ושמחה כזו קלון היא להם שנאמר וזריתי פרש על פניהם פרש חגיכם: **יין** יאע"פ שאכילה ושתיה במועדות בכלל מצות עשה. לא יהיה אוכל ושותה כל היום כולו. אלא כך היא הדת, בבקר משכימין כל העם לבתי כנסיות ולבתי [ל]מדרשות ומתפללין וקורין בתורה בענין היום וחוזרין לבתיהם ואוכלין. והולכין לבתי מדרשות קורין ושונין עד חצי היום, ואחר חצות היום א טור סי' ש"ג תקכ"ח סמ"ג לאין ע"ה: ב עי' בעור סי' תקכ"ח: א טור סי' תקכ"ט סמ"ג לאין ע"ה: ד טור וסמ"ג ש:

מגדל עז

יין בל הדברים האלה שאמרנו וכו'. יש בלאן מקום שאלה דכפ"ק דביצה (דף ד.) גבי שבת יו"ט הסמוכים זה לזה רב אמר נולדה בזה אסורה בזה אמר שם בגמ' דקסבר רב שמי קדושות הן ומ"מ מתערב משום הכנה דרבה ופסק רבינו ו"ל הלכה כרב בנז"ק פרק ב' ובהנהגה דרבה פוסק ג"כ בראש הפרק א"כ כפי סברתו של רבינו כאן ל"ל בשני שהוא ספק חול וידעין ודאי שהוא חול ומ"מ חכמים גזרו מדרך הודא ועשאוהו קדש א"כ בשני ימים טובים של גליות עמה בזמן הזה דהם שמי קדושות דהרי אין לומר כאן דהוא ספק דהכמים עשאוהו קדש למה לא יהא אסור ביצה שנוגדה בראשון ביום ג' כמו שבת וי"ט שאע"פ שהם שמי קדושות מ"מ אסור משום הכנה דרבה הכל נמי נומא הכי וזהו משמע מדברי רבינו ו"ל דהוא לא חלל מומן הקדוש לומר הלא לענין הדברים שהזכיר אצל לא לענין ביצה. ולכאורה נראה דלענין ביצה נמי יש לחלק דאין להמירו ביו"ט

ג. ד) מקרא קודש וכן ראי' לאדם
מן המנוחה ולמעלה כעצב שבת שדב
ו"א שצריך לעשות בו ש"ש פ
ל' מהלכות שבת (ה"ט) ואינו מוכרח
נח דף יו ע"ג) ש"ס שכתבו שהסעודה
השלישית צ"מ היא כשאוכלין חצביל
אחר ללד הראשון ואע"פ שאין
מפסיק בה צרכה המזון ולא החמירו
לעשותה רק בשבת ע"כ: אימת
מותר להחמנות צ"ט נחבאר בהלכות
שבת סימן רפ"ח דיו"ט שזה לשון
בענין זה: אם חייב אדם לאכול
פת צ"מ כתבתי בסימן קפ"ח (קסח.
ד"ה וכתב הרשב"א) (ב) ושם כתבתי
אם חול המועד דינו צ"מ לענין זה
או לא: גרסינן צפרק כל כתבי

(שבת קכ:) אמר ר' אבהו חייב אדם לטעמא לקטו לחם משנה כחבי (שמות פסחים כה:) ופירשו רבנן (סדר עולם זעין לנצח על שמי ככרות כשבת דהוה המן נחית בשבת אלא הוה נחית טובים נמי לא הוה נחית (עיי' מבייל' נחית בערב יו"ט זוגי זוגי כמו לדהוה למינצח ביו"ט על חרתי ריפתא ש הרמב"ם בפרק ל' מהלכות שבת (שם) סעודה על היין

ב—ד(א) כתב הרמב"ם צריך האדם להיות שמח ומודע לב
במועד וכו' עד ולא ימשכו ביין שמא יבואו לידו
עבירה. הכל נפרק ו' (ה"ז—ח): ובמ"ש רבינו והאנשים
אובלים בשר ושותין יין. מקיים הרמב"ם שאין שמחה חלה בנזר
ואין שמחה חלה ביין. ונפרק ערב פסחים (קט). מני רצון מייב אדם

כתב הרמב"ם חייב אדם וכו'. הקשה ה"י דהא פרק ערב פסחים איתא תנא רבי יהודה בן בריה אומר שבת המקדש קיים אין שמחה אלא בצער שנאמר וזבחם שלמים ואכלתם סם ושמחת ועשיתו שאין ציט המקדש קיים אין שמחה אלא ציין שנאמר ויין ישמח לבב אנוש ומשמע דסגי ציין בלא צער ולמה הוצרך הרמב"ם שיאכלו צער וישתו יין עד כאן. ונראה דסבירא ליה לרבינו דממתניתין דבפרק אותו ואת בנו (חולין פג.) בצרעה פרקים בשנה המוכר בהמה לחבירו צריך להודיעו אמה מכרתי לשחוט וכו' בצרעה פרקים אלו משחיתין את הטבעה בעל כרחו וכו' משום שהיו מרבין בשמחה לעשות סעודות דכפירש רש"י לשם אלתא דליכא נמי שמחה בצער אע"פ שאינן

שלמים ובפרק כל כחצי (שם קיח): נמי קאלמר צמה ממעגו לשבח צבצר
שמן ודגים גדולים. והך דערצי פסחים הכי פירושו צומן שצית המקדש
קיים עיקר שמחה צבצר שלמים כדכתיב קרא וצבתה שלמים וגו' דליכא
תרחי שמחה חדא שמחת הצלת שלמים לה' אידך שמחת אכילת צבצר
מה שאין כן ציין דליכא אלא חדא שמחה אצל עכשיו שאין צית המקדש
קיים אין עיקר שמחה אלא ציין כדכתיב קרא ויין ישמח לצב אנוש
אצל צבצר אינו עיקר שמחה דלא אשכחן קרא דכתיב ציה שמחה צבצר
שאינו של שלמים. וזאת היא דעת החוספות שכתבו החוספות לשם
(ריש דף ק"ע ד"ה צמה) וז"ל צמה משמחן ציין היינו צומן הזה אצל
צומן צית המקדש אין שמחה אלא צבצר עכ"ל פירוש צומן הזה עיקר
שמחה ציין וצומן צית המקדש אין עיקר שמחה אלא צבצר מטעמא
דפירשתי: עוד הקשה צ"י דמה שכתב הרמב"ם הקטנים נותן להם
קליות ואגוזים לא מלאחי מפורש בדפרכ ערבי פסחים לא אמרו אלא
דמחלק קליות ואגוזים למינוקות כדי שלא ישנו וישאלו ואם כן היכא

לשמה בניו ובני בנות צדק צמח משמחו בני רבי יהודה אומר אנשים צראוי להם ונשים צראוי להן חננים צראוי להם ונשים צראוי להן מי רב יוסף צבאל צבדי צעונין בארץ ישראל צבדי פשתן המגולהין תניא רבי יהודה בן בתירא אומר בזמן שצית המקדש קיים אין שמחה אלא בצבר שנאמר (דברים כ ז) וחנת שלמים ואכלת שס ושמתה ועכשו שאין בית המקדש קיים אין שמחה אלא בין שנאמר (פסלים קד טו) ויין ישמח לבב אנוש. **יש לתמוה על הרמב"ם למה הוצרך שיאכלו צבר וישמו יין דהא צברייתא קמי דזמן הזה אין שמחה אלא בין ומשמע דביין סגי בלא צבר:** וב"ש הקטנים נותן להם קלייות ואגוזים. לא מלאכי מפורש לדע"ג דמיא בפרק ערבי פסחים (שס) אמרו על רבי עקיבא שהיה מחלק קלייות ואגוזים לחינוקות בערב פסח הא מפרש החס טעמא כדי שלא יישנו וישאלו ואם כן היכא דלא שייך האי טעמא מנ"ל וא"ע:

דרכי משה

(א) מיהו אם ערב יו"ט בשבת יכול לקיים סעודה שלישית בעת האוכל [בפת ולאכול] מעט לכבוד יו"ט כן כתב מהר"ל הלכות יום טוב (ע"מ קסד סי"ב, שו"ת סי' צד ב): (ב) כתב מהר"י ווייל (דינין והלכות אות נו) מי שמתענה ביו"ט צריך ללמוד כל היום או לומר תחנונות כיון דהאי גברא לא מקיים חציו לה' וחציו לכם דבהא מודה רבי יהושע לרבי אליעזר דבעי כולו לה' עכ"ל ולא נהירא חדא דהא מתענה לה' והרי הוא כולו לה' ועוד דכתבתי לעיל סימן רפ"ח (אות ב) דהא דמותר להתענות היינו משום דהוה ליה עונג ואם כן זהו תענוגו ואם כן מיקרי כולו לכם דמה לי עונג זה או עונג אכילה ושתייה כן נ"ל:

פרישה

(ג) ויש אומרים שצריך לעשות בו שלש סעודות ואדוני אבי הרא"ש ז"ל לא כתב כן. ואע"ג דלענין לנצו על שמי ככרות אמרינן בפרק כל כתי חייב לנצו על שמי ככרות וכו' כחז הר"ק [בפרק ערבי פסחים] אמרו רבנן דביו"ט ממי צני לנצו על שמי ככרות והביאו ב"י ומ"ס [א] דלא פליג הרא"ש ג"כ שם י"ל דשאני הכס לגבי ענין לנצו על שמי ככרות דטעם דשבת הוי משום דלא הוי המן נחית בשבת אלא הוי נחית בערב שבת ווגי ודביו"ט ממי לא הוי נחית אלא הוי נחית בערב יו"ט ווגי ווגי וכמ"ס רש"י [ב] מהרה שמוט נז (ה) מפור' וצוה השביעי שבת לא יהיה נז למדנו גס כן יום כפורס יו"ט וכמו שפירש הר"ק אבל שלש סעודות

דרישה

תקצוט [א] **והאנשים אוכלים בשר ושותין יין וכו'.** ותמה עליו ב"י מהא דתניא אמר רבי יהודה בזמן שביט המקדש קיים אין שמחה אלא בבשר שנאמר וזחת שלמים ואכלת שם ושמחת ועכשיו שאין בית המקדש קיים אין שמחה אלא ביין שנאמר ויין ישמח ללב

הגהות והערות

תקצוט א] **נראה** כוונת הראשי חיבות "ומ"ש" פירושו "ומאי שנא" ולא פליג הרא"ש לגבי לבצוע על שתי ככוות ביו"ט כמו שכתב בפרק ערבי פסחים סימן ל עיי"ש:

עין משפט
גד מצוה

דָּרָא מִיּוֹ פִּי מַהֲלֹת
תמדין הלכה ו:
דָּה ב שס הלכה ח:
דָּו ג שס פ"ז הלכה ג:
דָּז ד ה מ"י פ"ו מהלכות
מעשה הקרנות הלכה ז יח:

דָּח ז שס הלכה יט:
דָּח ז מ"י פ"ט מהלכות
מצא מקדש הלכה ו:

רבינו חננאל

תמיד קרב בט' בי' כ"א כ"ב לא פחות ולא יותר. מרתנין ובשבת שבתוך החג ביד אחד צלוחית של מים שמעת מינה ששם מנסכין מים אלא בתמיד של שחר. דא ס"ד מנסכין בתמיד של בין הערבים בחול גמי משכחת י"ב בתמיד של בין הערבים. כיצד עצמו בט' וב' בשני גזירי עצים. ואחר בצלוחית של מים הרי י"ב בתמיד של בין הערבים. אלא ש"מ אין מנסכין ש"מ. מנא לן שתמיד של בין הערבים טעון ב' גזירין שנאמר וערכו עצים על האש. ודושינן ליה בתמיד של בין הערבים ומשמע וערכו שנים. ושאר השמועה פשוטה היא: תני ר' חייא פעמים י"ג פעמים י"ד כו'. פי' פעמים שאתה מוצא בפ"ס בתמיד של שחר י"ג כדתנן י"ג זכין בו. וכבר פירשנום למעלה. ובחג מוסיפין בתמיד של שחר אחד בצלוחית של מים הרי י"ד. ובכל שבת י"ג הידועין בתמיד של שחר ושנים בידם ב' בויכי לבונה של לחם הפנים הרי ט"ו ואם הוא שבת שבתוך החג י"ג הידועין וב' בשני בויכי לבונה וא' בצלוחית של מים הרי י"ו. ובקשינן והתניא פעמים י"ז. ודחי' האי מתניתא תני ומוסיף ואחד במחתה הרי י"ז. והאי תנא לא כר' יהודה ולא כר'

גליין הש"ס

גמ' אין מנסכין. ע"י חענית ג ע"ג מד"ה אינעי להו:

תורה אור השלם

א) ונתנו פני אהרן הפתח אש על המזבח וְעָרְכוּ עֲצִים עַל הָאֵשׁ: (ויקרא א, יז)

ב) והאש על המזבח תוקד בו לא תכבה ובער עליה הפתח עצים בפקר בפקר וְעָרְךָ עֲלֶיהָ הָעֵלֶה וְהַקְטִיר עֲלֶיהָ חֲלִבֵי הַשְּׁלֵמִים: (ויקרא ה, ה)

ליקוטי רש"י

[נדפס בסוף המסכת]

כו:

ההוא דלא כר' אליעזר בן יעקב ודלא כרבי יהודה. כך היא הגי' בכל הספרים אבל רש"י מוחקת וגרים אלא כר"י וגירסת הספרים ודלא כר' יהודה נ"ל לפרש והתניא י"ז פי' בכל צוקר היה י"ז לכל הפחות ולא משכחת לה אלא"כ חשבת כל הכהנים הזוכין בכל הפייסות דהיינו י"ג הזוכין בתמיד וחד בתרומת הדשן וחד המעלה איצרים מכבש למזבח ומרי דקטורת וממחתה הרי י"ז והיינו דלא כראז"י ודלא כר' יהודה דלראז"י צ"יר להו חד דמעלה איצרים מכבש למזבח ולר' יהודה צ"יר להו חד דממחתה ומה שהקשה רש"י אמאי קאמר דלא כר' יהודה נחי דלא הוה פייס לממחתה כהן מיהא הוה וא"כ איכא י"ז נ"ל דפשטא ליה להש"ס ד"ז דקאמר היינו אותם שזוכין ע"י פייס קאמר דהא אכתי טובא הוו המפשיט והמנתח והולכת עלים למערכה ואי משום דכשירין צור' לא חשיב להו והא קא חשיב שוחט אלא ע"כ לא קא חשיב אלא הנך שזוכין ע"י פייס וממחתה לרבי יהודה לא הוה פייס כלל כדפרישית לעיל^[כ] וגירסא שצספרים היא כפר"מ ואין להקשות מהא דאמר לעיל^[כ] אי משכחת תנא דאית ליה תמס משמע דהש"ס לא הוה משכת תנא דאית ליה ה' פייסין והא תנא דהכא דאית ליה י"ז אית ליה ה' פייסין ד"ל לעיל אכתי לא ידע להא צרייתא דהכא: **פר** קרב בכ"ד הראש והרגל בו. קשה לי דהכא לא חשיב לא כדך הילוכו ולא כדך ניתוחו ולא כדך עליויו ולא כדך הפשטו ואיני יודע איזה סדר תפס לו ונ"ל משום דמיבעיא ליה למיתני הראש והרגל צרישא וקתני זהו הרגל בשנים נקט נמי הרגל של שמאל בשנים וקתני העוקץ צהדיה ואקדמיה משום דצרישא נמי גצי טלה תניניהו צהדי דהדי לעוקץ ורגל שמאל וכיון דתנא להנך דלא סגי לה צמד כהן תנא נמי הגרה שהוא צג' וכיון דצעי למיתני הגרה תנא צהדיה החזה ואקדמיה כי היכי דקתני גצי טלה והדר תנא הנך דלית לכל חד וחד אלא חד כהן וקתני להו צקידרא דרישא צ' ידות^[כ] וצ' דפנות:

בשלשה שתי ידיים בשנים ושתי דפנות בשנים הקרביים והסולת והיין בשלשה שלשה י' בד"א בקרבנות ציבור אבל בקרבן יחיד אם רצה להקריב מקריב הפשיטין וניתוחן של אלו ואלו שוין: **גמ'** תנא 'הפשיטין וניתוחן שוין בזר אמר חזקיה מניין להפשט וניתוח ששוה בזר שנאמר וְנִתְּנוּ בְּנֵי אֶהֱרֹן כַּהֲנָן אֵשׁ עַל הַמִּזְבֵּחַ נְתִינָת אֵשׁ בַּעִיָּא כַּהֲנָה הא

כרתך לית ליה דר"א כן יעקב דאס כן צצרי להו פייסות כדאמרין לעיל והוצרך לו כהן מן הכבש למזבח. ואני שמעתיא בלשונות אחרות ואי אפשר להעמידה ^א ואי ^ב שמעינן ליה דרבי יהודה לא היה פייס לממחתה לא שמעינן ליה דאמר לא היה כהן לממחתה אלא הרי הוא אומר כהן שזכה צקטורת אומר לה שמומד אכלו וזה עמי ממחתה אכל ר"א כן יעקב שמעינן ליה דאמר לא היה כהן להעלות איצרים מכבש למזבח אכל הן עגלים שהעלום לכבש היו מעלין למזבח: **מתני'** הבשר בחמישה. ככבש התמיד^ג: הכולת. שני עשרונים היה ^ה ושני כהנים: במה דברים אמורים. דזעינן כל הני כהנים לכל צהמה וזעינן פייס: ^א אם רצה להקריב בהן. יחידי את הכל וכלא פייס: הפשיטין וניתוחן. של ליצור ושל יחיד שזין להיות כשירין צור והכי מפרש בגמרא: האי

ההוא דלא כר' אליעזר בן יעקב ודלא כרבי יהודה. כך היא הגי'

בכל הספרים אבל רש"י מוחקת וגרים אלא כר"י וגירסת

הספרים ודלא כר' יהודה נ"ל לפרש והתניא י"ז פי' בכל צוקר היה י"ז

לכל הפחות ולא משכחת לה אלא"כ חשבת כל הכהנים הזוכין בכל

הפייסות דהיינו י"ג הזוכין בתמיד

וחד בתרומת הדשן וחד המעלה

איצרים מכבש למזבח ומרי דקטורת

וממחתה הרי י"ז והיינו דלא כראז"י

ודלא כר' יהודה דלראז"י צ"יר להו

חד דמעלה איצרים מכבש למזבח

ולר' יהודה צ"יר להו חד דממחתה ומה

שהקשה רש"י אמאי קאמר דלא כר'

יהודה נחי דלא הוה פייס לממחתה

כהן מיהא הוה וא"כ איכא י"ז נ"ל דפשטא ליה להש"ס ד"ז דקאמר

היינו אותם שזוכין ע"י פייס קאמר

דהא אכתי טובא הוו המפשיט והמנתח

והולכת עלים למערכה ואי משום

דכשירין צור' לא חשיב להו והא קא חשיב

שוחט אלא ע"כ לא קא חשיב אלא הנך שזוכין ע"י פייס וממחתה

לרבי יהודה לא הוה פייס כלל כדפרישית לעיל^[כ] וגירסא שצספרים

היא כפר"מ ואין להקשות מהא דאמר

לעיל^[כ] אי משכחת תנא דאית ליה תמס

משמע דהש"ס לא הוה משכת תנא

דאית ליה ה' פייסין והא תנא דהכא דאית ליה י"ז אית ליה ה' פייסין

ד"ל לעיל אכתי לא ידע להא צרייתא

דהכא: **פר** קרב בכ"ד הראש

והרגל בו. קשה לי דהכא לא חשיב

לא כדך הילוכו ולא כדך ניתוחו ולא כדך עליויו ולא כדך הפשטו ואיני

יודע איזה סדר תפס לו ונ"ל משום דמיבעיא ליה למיתני הראש והרגל

צרישא וקתני זהו הרגל בשנים נקט נמי הרגל של שמאל בשנים

וקתני העוקץ צהדיה ואקדמיה משום דצרישא נמי גצי טלה תניניהו צהדי

דהדי לעוקץ ורגל שמאל וכיון דתנא להנך דלא סגי לה צמד כהן תנא נמי

הגרה שהוא צג' וכיון דצעי למיתני הגרה תנא צהדיה החזה ואקדמיה כי

היכי דקתני גצי טלה והדר תנא הנך דלית לכל חד וחד אלא חד כהן

וקתני להו צקידרא דרישא צ' ידות^[כ] וצ' דפנות:

בשלשה שתי ידיים בשנים ושתי דפנות בשנים הקרביים והסולת והיין בשלשה שלשה י' בד"א בקרבנות ציבור אבל בקרבן יחיד אם רצה להקריב מקריב הפשיטין וניתוחן של אלו ואלו שוין: **גמ'** תנא 'הפשיטין וניתוחן שוין בזר אמר חזקיה מניין להפשט וניתוח ששוה בזר שנאמר וְנִתְּנוּ בְּנֵי אֶהֱרֹן כַּהֲנָן אֵשׁ עַל הַמִּזְבֵּחַ נְתִינָת אֵשׁ בַּעִיָּא כַּהֲנָה הא

בראשונה פרק שני יומא

דלא כר"א בן יעקב ודלא כרבי יהודה. דחשיב פייס לממחתה ^ג דלא כרבי יהודה ופייס דמן הכבש למזבח דלא כר"א כן יעקב: **מתני'** תמיד קרב. משעת הולכת איצרים ואילך קא חשיב: עצמו. כלל יוס צתשעה חמשה לאיצרים ואחד לקרצים ואחד לסולת

ואחד לחציתין ואחד ליין והא כר"א

כן יעקב היא דלית ליה חד להעלות

מכבש למזבח: בחג. שצריך שני נסכין

אחד של יין ואחד של מים: ביד.

כהן אחד כלוחית אחת^ד של מים:

בין הערבים. שכלל יוס שנים צידם

שני גזירי עלים להוסיף על עלי

המערכה להרצותם וצגמרא יליף לה

מקרא שצין הערצים צריך התמיד

שני גזירין בשני כהנים^ה אכל צשתרית

לא צעי סידור שני גזירין אלא צכהן

אחד דחמיצ וצער עליה הכהן:

ובשבת שבתוך החג וכו'. הרי שנים

עשר: **גמ'** ממאי מדקתני ובשבת

וכו'. מכלל דשאר ימות החג לא

מלא שטעון שנים עשר ואי אמרת

אף צין הערצים מנסכין מים בחול של

כל ימות החג משכחת לה י"צ צין

הערצים עצמו צתשעה ושנים צידן

שני גזירין ואחד צידו כלוחית של מים:

ולמנצח את המים **אומר** **לו** **הגבה**

ידך. וגראה שתערה הללוחית לתוך

ספל של כסף שעל המזבח שהוא

נקוב כמין חוטס דק שהיין מקלח

ויואל^ו צו והוא הניסוך: **שפעם אחת**

נסך ע **רגליו**. לא עירה הללוחית

לתוך הספל ושפך המים על רגליו לפי

שהיה צדוקי ואינו מודה צניסוך המים:

באתרוגיהן. **למה לי למיתני באתרוגיהן**

אס לא צא ללמדנו שניסוך המים

אינו אלא צשעת נטילת לולב:

ג: **[ואימאן דנעביד חד]**. כהן אחד

יסדר שני גזירין צצקר דחמיצ וצער

עליה הכהן ונעביד תרי שוב יציאו^ז

שני כהנים לעשות שני גזיריין עוד

צצקר דלחמיצ וערכו שנים:

ובער ובערו. יכתוב שניהן צלשון

אחד: **פעמים י"ג**. כהנים עסוקין

צעבודת התמיד כדתנן צמתני

צפייס שני י"ג כהנים וזכין צו:

פעמים י"ד. צחג ציד אחד כללוחית

של מים: **פעמים ט"ו**. צצצנת:

פעמים ששה עשר. צצצנת צצנתוך

החג: ה"ג **והא תניא שבעה עשר**

ההוא דלא כר"א בן יעקב א"א כר'

יהודה. ההוא תנא אית ליה עוד

כהן אחד המעלה איצרים מן

הכבש למזבח והרי כאן י"ז דלא

כר"א כן יעקב אלא כרבי יהודה

דאמר לא היה פייס לממחתה ועל

הכבש למזבח. ואני שמעתיא בלשונות

אחרות ואי אפשר להעמידה ^א ואי ^ב שמעינן ליה דאמר לא היה כהן לממחתה אלא הרי הוא אומר כהן שזכה צקטורת אומר לה שמומד אכלו וזה עמי ממחתה אכל ר"א כן יעקב שמעינן ליה דאמר לא היה כהן להעלות איצרים מכבש למזבח אכל הן עגלים שהעלום לכבש היו מעלין למזבח: **מתני'** הבשר בחמישה. ככבש התמיד^ג: הכולת. שני עשרונים היה ^ה ושני כהנים: במה דברים אמורים. דזעינן כל הני כהנים לכל צהמה וזעינן פייס: ^א אם רצה להקריב בהן. יחידי את הכל וכלא פייס: הפשיטין וניתוחן. של ליצור ושל יחיד שזין להיות כשירין צור והכי מפרש בגמרא: האי

הס דזיטון שהיו לפני זה: ושנים בידם ב' בויכי לבונה בו'. האי תנא סגד צוצין קודמין (למוספין^א) דלי הוא מוספין קודמין לצוצין לא היו שייני מדי צוצין למילי דפייס השני וצגמרא חשיב ליה צצרי מילי דפייס השני דקתני פעמים ששה עשר ועוד דלמאן דאמר מוספין קודמין לצוצין משמר היולא מקריב תמיד של שחר ומוספין משמר הנכנס מקטיר צוצין דמוכה צבוק החליט^ב) וא"כ אין ענינם לתמיד של שחר כלום ואין יכולין להיות צפייס השני כלל אכל למאן דאמר צוצין קודמין למוספין אחי שפיר דאע"ג דתמיד קרב צשתרית וצוצין צתמס צדמוס צריס תמיד צשטט^ג) משום דהיו צוצין צפייס השני חשיב להו צתמיד של שחר ועוד כי נראה שמונת לעשותן לאלתר שחרית אחר התמיד דהא לקמן צצוק הממונה ^ד (ה. משמע שהיה להו להיות צין תציתן לצפייס משום דגמרינן חוקה חוקה מהציתין אי לא דכתב ציוס ציוס לאתר ואהני להקדים נצריס לצוצין אלמא סמוך צין תציתן לצפייס אחר נצרי תמיד וכן מוספין צשס דאמרין תצמיד צשטט ^ה (ה. נראה לפרש שלכתחילה אין לעכבס יותר אכל קודם לכן מותר דקודמין לצוצין לא היו שייני מדי צוצין למילי דפייס השני וצגמרא חשיב ליה צצרי מילי דפייס השני דקתני פעמים ששה עשר ועוד דלמאן דאמר מוספין קודמין לצוצין משמר היולא מקריב תמיד של שחר ומוספין משמר הנכנס מקטיר צוצין דמוכה צבוק החליט^ב) וא"כ אין ענינם לתמיד של שחר כלום ואין יכולין להיות צפייס השני כלל אכל למאן דאמר צוצין קודמין למוספין אחי שפיר דאע"ג דתמיד קרב צשתרית וצוצין צתמס צדמוס צריס תמיד צשטט^ג) משום דהיו צוצין צפייס השני חשיב להו צתמיד של שחר ועוד כי נראה שמונת לעשותן לאלתר שחרית אחר התמיד דהא לקמן צצוק הממונה ^ד (ה. משמע שהיה להו להיות צין תציתן לצפייס משום דגמרינן חוקה חוקה מהציתין אי לא דכתב ציוס ציוס לאתר ואהני להקדים נצריס לצוצין אלמא סמוך צין תציתן לצפייס אחר נצרי תמיד וכן מוספין צשס דאמרין תצמיד צשטט ^ה (ה. נראה לפרש שלכתחילה אין לעכבס יותר אכל קודם לכן מותר דקודמין לצוצין לא היו שייני מדי צוצין למילי דפייס השני וצגמרא חשיב ליה צצרי מילי דפייס השני דקתני פעמים ששה עשר ועוד דלמאן דאמר מוספין קודמין לצוצין משמר היולא מקריב תמיד של שחר ומוספין משמר הנכנס מקטיר צוצין דמוכה צבוק החליט^ב) וא"כ אין ענינם לתמיד של שחר כלום ואין יכולין להיות צפייס השני כלל אכל למאן דאמר צוצין קודמין למוספין אחי שפיר דאע"ג דתמיד קרב צשתרית וצוצין צתמס צדמוס צריס תמיד צשטט^ג) משום דהיו צוצין צפייס השני חשיב להו צתמיד של שחר ועוד כי נראה שמונת לעשותן לאלתר שחרית אחר התמיד דהא לקמן צצוק הממונה ^ד (ה. משמע שהיה להו להיות צין תציתן לצפייס משום דגמרינן חוקה חוקה מהציתין אי לא דכתב ציוס ציוס לאתר ואהני להקדים נצריס לצוצין אלמא סמוך צין תציתן לצפייס אחר נצרי תמיד וכן מוספין צשס דאמרין תצמיד צשטט ^ה (ה. נראה לפרש שלכתחילה אין לעכבס יותר אכל קודם לכן מותר דקודמין לצוצין לא היו שייני מדי צוצין למילי דפייס השני וצגמרא חשיב ליה צצרי מילי דפייס השני דקתני פעמים ששה עשר ועוד דלמאן דאמר מוספין קודמין לצוצין משמר היולא מקריב תמיד של שחר ומוספין משמר הנכנס מקטיר צוצין דמוכה צבוק החליט^ב) וא"כ אין ענינם לתמיד של שחר כלום ואין יכולין להיות צפייס השני כלל אכל למאן דאמר צוצין קודמין למוספין אחי שפיר דאע"ג דתמיד קרב צשתרית וצוצין צתמס צדמוס צריס תמיד צשטט^ג) משום דהיו צוצין צפייס השני חשיב להו צתמיד של שחר ועוד כי נראה שמונת לעשותן לאלתר שחרית אחר התמיד דהא לקמן צצוק הממונה ^ד (ה. משמע שהיה להו להיות צין תציתן לצפייס משום דגמרינן חוקה חוקה מהציתין אי לא דכתב ציוס ציוס לאתר ואהני להקדים נצריס לצוצין אלמא סמוך צין תציתן לצפייס אחר נצרי תמיד וכן מוספין צשס דאמרין תצמיד צשטט ^ה (ה. נראה לפרש שלכתחילה אין לעכבס יותר אכל קודם לכן מותר דקודמין לצוצין לא היו שייני מדי צוצין למילי דפייס השני וצגמרא חשיב ליה צצרי מילי דפייס השני דקתני פעמים ששה עשר ועוד דלמאן דאמר מוספין קודמין לצוצין משמר היולא מקריב תמיד של שחר ומוספין משמר הנכנס מקטיר צוצין דמוכה צבוק החליט^ב) וא"כ אין ענינם לתמיד של שחר כלום ואין יכולין להיות צפייס השני כלל אכל למאן דאמר צוצין קודמין למוספין אחי שפיר דאע"ג דתמיד קרב צשתרית וצוצין צתמס צדמוס צריס תמיד צשטט^ג) משום דהיו צוצין צפייס השני חשיב להו צתמיד של שחר ועוד כי נראה שמונת לעשותן לאלתר שחרית אחר התמיד דהא לקמן צצוק הממונה ^ד (ה. משמע שהיה להו להיות צין תציתן לצפייס משום דגמרינן חוקה חוקה מהציתין אי לא דכתב ציוס ציוס לאתר ואהני להקדים נצריס לצוצין אלמא סמוך צין תציתן לצפייס אחר נצרי תמיד וכן מוספין צשס דאמרין תצמיד צשטט ^ה (ה. נראה לפרש שלכתחילה אין לעכבס יותר אכל קודם לכן מותר דקודמין לצוצין לא היו שייני מדי צוצין למילי דפייס השני וצגמרא חשיב ליה צצרי מילי דפייס השני דקתני פעמים ששה עשר ועוד דלמאן דאמר מוספין קודמין לצוצין משמר היולא מקריב תמיד של שחר ומוספין משמר הנכנס מקטיר צוצין דמוכה צבוק החליט^ב) וא"כ אין ענינם לתמיד של שחר כלום ואין יכולין להיות צפייס השני כלל אכל למאן דאמר צוצין קודמין למוספין אחי שפיר דאע"ג דתמיד קרב צשתרית וצוצין צתמס צדמוס צריס תמיד צשטט^ג) משום דהיו צוצין צפייס השני חשיב להו צתמיד של שחר ועוד כי נראה שמונת לעשותן לאלתר שחרית אחר התמיד דהא לקמן צצוק הממונה ^ד (ה. משמע שהיה להו להיות צין תציתן לצפייס משום דגמרינן חוקה חוקה מהציתין אי לא דכתב ציוס ציוס לאתר ואהני להקדים נצריס לצוצין אלמא סמוך צין תציתן לצפייס אחר נצרי תמיד וכן מוספין צשס דאמרין תצמיד צשטט ^ה (ה. נראה לפרש שלכתחילה אין לעכבס יותר אכל קודם לכן מותר דקודמין לצוצין לא היו שייני מדי צוצין למילי דפייס השני וצגמרא חשיב ליה צצרי מילי דפייס השני דקתני פעמים ששה עשר ועוד דלמאן דאמר מוספין קודמין לצוצין משמר היולא מקריב תמיד של שחר ומוספין משמר הנכנס מקטיר צוצין דמוכה צבוק החליט^ב) וא"כ אין ענינם לתמיד של שחר כלום ואין יכולין להיות צפייס השני כלל אכל למאן דאמר צוצין קודמין למוספין אחי שפיר דאע"ג דתמיד קרב צשתרית וצוצין צתמס צדמוס צריס תמיד צשטט^ג) משום דהיו צוצין צפייס השני חשיב להו צתמיד של שחר ועוד כי נראה שמונת לעשותן לאלתר שחרית אחר התמיד דהא לקמן צצוק הממונה ^ד (ה. משמע שהיה להו להיות צין תציתן לצפייס משום דגמרינן חוקה חוקה מהציתין אי לא דכתב ציוס ציוס לאתר ואהני להקדים נצריס לצוצין אלמא סמוך צין תציתן לצפייס אחר נצרי תמיד וכן מוספין צשס דאמרין תצמיד צשטט ^ה (ה. נראה לפרש שלכתחילה אין לעכבס יותר אכל קודם לכן מותר דקודמין לצוצין לא היו שייני מדי צוצין למילי דפייס השני וצגמרא חשיב ליה צצרי מילי דפייס השני דקתני פעמים ששה עשר ועוד דלמאן דאמר מוספין קודמין לצוצין משמר היולא מקריב תמיד של שחר ומוספין משמר הנכנס מקטיר צוצין דמוכה צבוק החליט^ב) וא"כ אין ענינם לתמיד של שחר כלום ואין יכולין להיות צפייס השני כלל אכל למאן דאמר צוצין קודמין למוספין אחי שפיר דאע"ג דתמיד קרב צשתרית וצוצין צתמס צדמוס צריס תמיד צשטט^ג) משום דהיו צוצין צפייס השני חשיב להו צתמיד של שחר ועוד כי נראה שמונת לעשותן לאלתר שחרית אחר התמיד דהא לקמן צצוק הממונה ^ד (ה. משמע שהיה להו להיות צין תציתן לצפייס משום דגמרינן חוקה חוקה מהציתין אי לא דכתב ציוס ציוס לאתר ואהני להקדים נצריס לצוצין אלמא סמוך צין תציתן לצפייס אחר נצרי תמיד וכן מוספין צשס דאמרין תצמיד צשטט ^ה (ה. נראה לפרש שלכתחילה אין לעכבס יותר אכל קודם לכן מותר דקודמין לצוצין לא היו שייני מדי צוצין למילי דפייס השני וצגמרא חשיב ליה צצרי מילי דפייס השני דקתני פעמים ששה עשר ועוד דלמאן דאמר מוספין קודמין לצוצין משמר היולא מקריב תמיד של שחר ומוספין משמר הנכנס מקטיר צוצין דמוכה צבוק החליט^ב) וא"כ אין ענינם לתמיד של שחר כלום ואין יכולין להיות צפייס השני כלל אכל למאן דאמר צוצין קודמין למוספין אחי שפיר דאע"ג דתמיד קרב צשתרית וצוצין צתמס צדמוס צריס תמיד צשטט^ג) משום דהיו צוצין צפייס השני חשיב להו צתמיד של שחר ועוד כי נראה שמונת לעשותן לאלתר שחרית אחר התמיד דהא

קמ"ל דעביד חד ונעביד תרי. דעביד חד גזיר חד, והדר ליעבדו תרי שני גזירי עצים:

ה"ג א"כ לימא קרא ובער ובער אי נמי וערך וערכו מאי ובער וערכו. אלא מדשני בלישניה ש"מ כדאמרן דחד לשני גזירי עצים בכהן חד לתמיד של שחר כדכתיב ביה בבקר בבקר, וחד לשני גזירי עצים לתמיד של בין הערבים בשני כהנים:

תני ר' חייא פעמים שלשה עשר וכו'. פ"י דבחול זוכין בתמיד י"ג כדאיתא במתני', ובחג בחול י"ד מפני ניסוך המים. ובשבת דעלמא חמשה עשר מפני שני בזיכין. ובשבת שבתוך החג ט"ז מפני ניסוך המים:

ופרכינן והא תניא שבעה עשר. גירסת הספרים היא דלא כר' אליעזר ודלא כר' יהודה. אבל רש"י ז"ל גורס שהיא דלא כר' אליעזר אלא כר' יהודה. ופירש ז"ל דהיא מתניתא מוסיף חדא גברא להעלות איברים מן הכבש למזבח, ודלא כר' אליעזר דסבר שהמעלה לכבש הוא המעלה למזבח, אלא כר' יהודה דלית ליה דר' אליעזר כדאיתא לעיל. וכתב רבינו ז"ל דלא גרסינן ודלא כר' יהודה, דנחא דאשכחן ליה דאין פייס למחתה, שאין כהן להעלות מן הכבש למזבח מי שמעינן ליה, עד כאן. פירוש לדבריו דודאי לא אשכחן ליה הכי בשום מתני' ומתניתא, ואי בתר שמעתא וסוגיא דתלמודא אזלינן, אדרבא אמר רבא לעיל דרבי יהודה לית ליה דר"א בן יעקב. וא"ת ודילמא להכי אמרינן דלא כר' יהודה, משום דדין גברא דמוסיף ההוא תנא הוא במחתה, דקסבר יש פייס למחתה ודלא כר' יהודה. י"ל דהא ליתא, חדא דמה ענין מחתה אצל הזוכין בתמיד שבפייס השני. ועוד דאי מני גברא דמחתה, לימני נמי דקטרת גופיה והווי להו שמונה עשר. אלא ודאי דלא חשיב אלא המעלה מן הכבש למזבח. כך יש לפרש לפי שיטתו ז"ל. ומיהו אינה מחוורת, חדא דבכולהו נוסחי גרסינן ודלא כר' יהודה. ועוד מה צריך לומר אלא כרבי יהודה, לימא דלא כר' אליעזר בלחוד דהא כולי עלמא לית להו דר' אליעזר ומתני' פליגא עליה. ועוד קשה לדבריו דאי מני המעלה [אברים] מן הכבש למזבח דלא כר"א בן יעקב, א"כ ששה גברי הוה להו לאוסופי כדברירנא לעיל.

ובתוספות פירשו כגירסת הספרים והיא גירסת ר"ח ז"ל והתניא שבעה עשר ופרקינן דההוא תנא מוסיף חד גברא למחתה ומפייס ליה בפייס השני, ואתיא דלא כר' אליעזר בן יעקב דלדידיה אע"ג דאיכא פייס במחתה כדאיתא לעיל, מ"מ

(יא) (הגהה לאחד קדוש ז"ל) וכל זה איננו שוה. לכך נראה לי דרכ אשי מגופא דתקנתא דהגבה ימינך דייק לה, דבשלמא אי בשחרית דוקא סגי בהכי דחזו בני העזרה את הכהן המנסך משום דהשמש במזרח ונופל אורו במערב, אבל בין הערבים השמש במערב ונופל אורו בין עיני בני העזרה ולא חזו בדוקא את הכהן המנסך אפילו אם יגביה ימינו ויכול הוא לשפוך המים חוץ למקום נסוכם, והלכך הוה להו לרבנן לתקוני שמשביעין אותו כדרך שתקנו ביום הכפורים, וכי תימא והלא הכהנים העומדים בין אולם ולמזבח חזו ליה בדוקא, לא היא דהא המנסך אחוריו כלפי פניהם שהרי הניסוך לצד מערב הוא:

שהמעלה לכבש הוא המעלה מן הכבש למזבח. ולא נהיר דהא אוקימנא מתני' דלא כר' אליעזר, ולפירושו רישא רבנן וסיפא ר' אליעזר וכל כי האי גוונא הוה מפרש לה בגמרא כדפריך ומתריך בעלמא בכי האי גוונא. וממה שכתב כאן רש"י ז"ל הא כר' אליעזר דלית ליה חד להעלות מן הכבש ולמזבח, נראה מדבריו שהוא סובר דלרבנן כהן אחד מעלה הכל מן הכבש למזבח. וכבר דחינו פירושו. והנכון דהאי סיפא דברי הכל היא ואפילו לרבנן, ולא נחית השתא תנא למימני אלא כהנים שיש בהעלאה ראשונה ושאר דברים, אבל כהנים דהעלאה שנייה כיון דפלוגתא דר' אליעזר ורבנן היא לא מני להו:

ושנים בידם שני גזירי עצים. פ"י חתיכות של עץ ארוכות ככל רחב המערכה, וכן פירש רש"י ז"ל במסכת תמיד. אבל בקרבן שחרית לא היה בו אלא כהן אחד כדאיתא בגמרא, וזוהי שחרית לתרומת הדשן הוא הזוכה לסידור מערכה ולשני גזירי עצים כדאיתא לעיל (כ"ב ע"א) וכהן שזכה בו שחרית זוכה בו ערבית ואומר לכהן שבימינו זכה עמי לערב בגזיר השני למאי דקיימא לן שאין חוזרין ומפייסין לערב כדאיתא בגמרא:

ושנים בידם שני בזיכי לבונת. וא"ת מי היה זוכה בהן. פירשו בתוס' שזוכה בהן אותן שאחר האחרון של מוליכי איברים לכבש. א"נ אותן שהיו אחרונים אחר הי"ג שזכו בתמיד. וזה נראה נכון יותר:

ובשבת שבתוך החג כיד אחד צלוחית של מים. פ"י בקרבן תמיד של שחר, דבתמיד של בין הערבים לא היו עושין ניסוך המים כדאיתא בגמרא. וסדר ניסוך המים מפורש בפרק (החליל) [לולב וערבה] (סוכה מ"ח ע"א):

בחול נמי משכחת לה. פ"י בחול של חג נמי משכחת שנים עשר כהנים, תשעה כדרכו, ושנים לשני גזירי עצים, ואחד לצלוחית של מים:

שפעם אחת ניסך על רגליו. פירוש שעשה עצמו כאילו הוא עושה שלא במתכוין, והכירו שעשה במתכוין שהיה צדוקי שאינו מודה בניסוך המים, ולפיכך רגמוהו כל העם באתרוגיהן. פירש רש"י ז"ל ולמה לי למיתני באתרוגיהן, אלא ודאי לאשמועינן שאין הניסוך המים אלא בשעת נטילת לולב ואתרוג דהיינו בשחרית. וא"ת והלא אנשי ירושלים נוטלין היו לולביהן כל היום כדאיתא התם (סוכה מ"א ע"ב). תירצו בתוספות [ש]לא היו כולם מקובצים בעזרה בשעת תמיד של בין הערבים שלא היה זמן תפילה. וא"ת דדילמא נקט אתרוגיהן שלא חשו לכבוד מצות האתרוג ורגמוהו בהם. וי"ל דהא פשיטא דכיון שהכירו בו שהוא צדוקי זהו כבודו של אתרוג לקדש בו השם לענין כזה"א):

שנאמר וערכו עצים על האש. ואע"ג דהאי קרא בעולת נדבה כתיב וגבי בן בקר, הא פריש ר' אליעזר לקמן דדרשינן ליה אף לתמיד מדכתיב ביה על העצים אשר על האש אשר על המזבח:

ובכן תן פחדה יי אלהינו על כל-מעשיה / ואימתה על כל-מה שבראת
 ויראוך כל-המעשים / וישתחוו לפניך כל-הברואים
 ויעשו כלם אגדה אחת / לעשות רצונך בלבב שלם
 כמו שידענו יי אלהינו שהשלטון (גא שהשלטון) לפניך / עז בידך וגבורה בימינך
 ושמה נורא על כל-מה שבראת:
 ובכן תן כבוד יי לעמך / תהלה ליראיה ותקנה⁽¹⁾ לדורשיה
 ופתחון פה למיחלים לך
שמחה לארצה / וששון לעירך / וצמיחת קרן לדוד עבדך
 ועריכת גר לבן-ישי משיחה במהרה בימינו:
 ואז⁽²⁾ (גא ובכן) צדיקים יראו וישמחו / וישרים יעלו וחסידים ברנה יגילו
 ועולתה תקפץ פיה / וכל⁽³⁾ הרשעה כלה כעשן תכלה
 כי תעביר ממשלת זדון מן-הארץ:
 ותמלוך אתה יי לבדך⁽⁴⁾ על כל-מעשיה
 בהר ציון משכן כבודך / ובירושלם עיר קדשך
 כפתיב⁽⁵⁾ בדברי קדשך. ימלך יי לעולם אלהיך ציון לדר ודר הללויה:
 קדוש אתה ונורא שמה / ואין אלוה מבלעדיך
 כפתיב. ויגבה יי צבאות במשפט והאל הקדוש נקדש בצדקה.
 ברוך אתה יי המלך הקדוש:
 אתה בחרתנו מכל-העמים / אהבת אותנו ורציית בנו
 ורוממתנו מכל-הלשונות / וקדשתנו במצותיך
 וקרבנתנו מלכנו לעבודתך / ושמה הגדול והקדוש עלינו קראת:

במוצאי שבת מוסיפין כאן

ותודיענו יי אלהינו את-משפטי צדקה / ותלמדנו לעשות חקי רצונך
 ותתן-לנו יי אלהינו משפטים ישרים ותורות אמת / חקים ומצוות טובים
 ותנחילנו זמני ששון / ומועדי קדש וחגי נדבה
 ותורישנו קדשת שבת / וכבוד מועד וחגיגת תרגל
 ותבדיל⁽¹⁾ יי אלהינו בין קדש לחול / בין אור לחשך
 בין ישראל לעמים / בין יום השביעי לששת ימי המעשה
 בין קדשת שבת לקדשת יום טוב הבדלת / ואת-יום השביעי מששת ימי המעשה
 הבדלת וקדשת את-עמך ישראל בקדשתך:

(1) תקנה טובה דמוסי סולין וליטא (2) ואז כל כ"י (3) כי כל אדוחצ (4) לבדך מהרה אדוחצ (5) ונאמר אדוחכצ
 (5) ותבדילנו ס

כמו 'לוית חן' וכו'¹⁵⁴, וזה ביאור 'לויתן זה יצרת לשחק בו'¹⁵⁵, ר"ל כי השחק היא שמחה פתאומית המגיעת לאדם, לכן אנחנו כאשר נבין ונשיג ידיעתו יתברך ידיעה חדשה בכל פעם בפתע פתאום נמה שאי אפשר להשיג בגוף (נגוף) ובחומר עכור, יתכן לומר 'לשחק בו', שהוא נופל על שמחה פתאומית,

ומעתה שיעור הכתוב כך הוא: השמחים אלי גיל, רצה לומר ישמחו בעת יתקיימו אלי גיל הוא המות, שהוא המשכת הדבר, ומאמר השמחים מדבר מרגע ראשונה של מיתה שהיא מתחדשת בבואה, ואח"כ הדבר עומד ונמשך כך, וזהו השמחים אלי גיל. ישישו כי ימצאו קבר. הנה מאמר 'ששון' יתכן בהיות הדבר עומד בגמר טובו ושלמות פעולתו, כמאמר 'שמחים בצאתם וששים בבואם', ר"ל ישמחו כאשר יצאו להאיר על הארץ, 'וששים בבואם' היינו בהיות השמש כבר במערב, אז ישישו שגמרו פעולתם הטוב¹⁵⁶, וזהו 'ישישו כי ימצאו קבר', היינו כאשר יגמר רצונם וחפצם ויבואו לקבר זה אשר קיוו לו¹⁵⁷.

ולי הכותב אברהם בן הגאון המחבר מה' אליהו מוילנא נ"ע, נראה ההבדל בין 'שמחה' ובין 'גיל', כי 'שמחה' נופל על דבר המבוקש אשר יגיע להאדם, והאדם בעצמו הוא

בספר אבן שלמה פרק יא, יא. וראה מהרש"א ח"א חולין סז, ב. 154 משלי א, ט: 'לוית חן הם לראשך וענקים לגרורותיך', וראה שם בפירוש רבינו שהיו עושים התכשיט לראש ממקשה אחת והיינו 'לוית' - לשון חבור ודבקות, 'וענקים' היינו תכשיט לצואר המורכב מחלקים רבים]. 155 תהלים קד, כו. 156 ובפירוש רבינו על מגילת אסתר (ח, טז) הוסיף לבאר: 'ששון' הוא אחרי 'שמחה', 'שמחה' הוא שהולך למצוא חפץ בשמחה, ו'ששון' הוא אח"כ כשכבר החפץ בידו [וראה חמדה גנוזה משלי בהקדמה באופן שונה קצת, ויש שביאר לפי דברי רבינו מטבע הפיוט בשמחת תורה 'שישו ושמחו בשמחת תורה', שהרי לכאורה היו צריכים להקדים שמחה לששון, אמנם י"ל שלשון 'ששון' נופל על סיומה של תורה, אך לשון 'שמחה' נופל על התחלת התורה שוב מבראשית. וראה מו"ק (כה, ב) רוכב ערבות שש ושמח וכו', וכן מטבע ברכת חתנים: אשר ברא ששון ושמחה, וכן מטבע התפילה (מוסף דר"ח) חדש עלינו וכו' לששון ולשמחה]. 157 לא ביאר רבינו את הספק השלישי מתוך החמשה, מה בין 'המחכים' ובין 'ויחפרוהו', וצ"ע.

(תקון כא, עמ' מב, ב): ושם למעלה בההוא לויתן דבלע, שם השעשוע של הקב"ה בצדיקייא וכו', וז"ש 'לויתן זה יצרת', ואמרו משחק עם לויתן, והן חדושי תורה שמחדש להן יתברך. וכן כתב שם (עמ' מד, א): 'לויתן זה', והוא הדעת שתתרכה בארץ, שהוא השמחה הגדולה אשר אין למעלה ממנה, ועל זה נאמר 'יצרת לשחק בו' וכמו שכתב במדרש הנעלם (בזהר תולדות קלה, א), אר"י לר"ת, הא דתנינן דעתיד הקב"ה לעשות לצדיקים סעודה לעתיד לבוא וכו', ויחזו את האלהים וכו', ואמר שם (קמ, א) אר"פ השגת הצדיקים לעתיד לבוא יותר ממלאכי השרת, דכתיב (ישעיה יא, ט) 'כמים לים מכסים', ויהא חדי עמהון' - ר"ל הלוייתן, והוא הקב"ה, צדיקו של עולם שהוא לויתן וכו', והוא השעשוע של הקב"ה עם הצדיקים שמחדש להם התורה. ועוד שם: והוא סעודת לויתן כנ"ל, וכמש"ש סעודת הצדיקים לעתיד לבא, כהאי דכתיב (שמות כד, יא) 'ויחזו את האלהים ויאכלו וישתו', והראיה היא ההשגה. וראה עוד אריכות דבה על כך בביאור רבינו לספרא דצניעותא פ"א ד"ה חד לאלף יומין. [נועיין מש"כ בנו בבאר אברהם תהלים טז, ה], וביתר ביאור ראה

